

Форма № 24

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Гідравлічного архітектури та дизайну
(повне найменування факультету)

Гідравлічного проектування та будівництва
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Бакалавр

(ступінь вищої освіти)

на тему Обґрунтування діаметру каналу виходу з
(назва теми)
кременяного накопичувача енергії

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи БДР62017

Спеціальності 076 Гідравлічного
(код і найменування спеціальності)
та Порохов

Освітня програма (спеціалізація)
Гідравлічного

Михайленко І.С.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник Горбач Ю.І.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент Горбач Ю.І.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Форма № 25

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет Будівництва архітектури та дизайну
Кафедра Будівництва торгівлі та бізнесу підприємств
Ступінь вищої освіти Магістра
Спеціальність 076 Будівництво та проєктування
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) Будівництво
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Каченко А.М.«   »   20   року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Коваленко В. М.
(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Обґрунтування бізнес-плану виробництва креслярської кваліфікаційної експертизи

керівник проекту (роботи) Тарда Ю.І. к.т.н. доц.
(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «3» травня 2024 року №197

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 03.06.24

3. Вихідні дані до проекту (роботи) Замовити і розробити архітектурний проєкт, який злієть підприємства, що працює на збільшенні додаткових надходжень до своїх зливків, безпечної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретичні аспекти бізнес-планування, бізнес-план по виробництву експертно-конструкторської кваліфікаційної експертизи, який розробити

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількість слайдів, плакатів)

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис завдання виконавця
1-3	Морда Н.І. К.Т.и доц.	
Морда Н.І.	Бобко Н.А.	

7. Дата видачі завдання « 26 » грудня 2014 р.

7. Дата видачі завдання « 24 » грудня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

[illegible]

Студент(ка)

_____ Кан Мардохимов
(Підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник проєкту (роботи)

(Підпис) Юрій Мухом
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Дипло
рел.

Об'єкт

НОГО НАКОПИ

кโตรмережі

в Україні, щ

Мета

тичного на

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАВА

гетичну ін

електроене

чення енер

ГО СЕКТОРУ

Met

ня эксперта

tip

ICH

STAFFERS

© 1999 Blackwell Science Ltd

APPENDIX

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить: 94 сторінок, 19 таблиць, 11 рисунки, 61 джерел.

Об'єкт дослідження: "Обґрунтування бізнес-плану виробництва кінетичного накопичувача енергії" присвячена дослідженню проблеми стабілізації електромережі та зниження витрат на електроенергію в умовах енергетичної кризи в Україні, що обумовлена військовою агресією Росії.

Мета роботи: Аналіз бізнес плану по впровадженню в експлуатацію кінетичного накопичувача енергії.

Актуальність теми: В умовах військової агресії значно пошкоджено енергетичну інфраструктуру України, що призвело до нестабільності постачання електроенергії та зростання витрат. Впровадження новітніх технологій накопичення енергії є ключовим фактором для забезпечення стабільності енергетичного сектору країни.

Методи дослідження: Аналіз літературних джерел, розробка та тестування експериментальної установки, економічне моделювання та оцінка результатів.

КІНЕТИЧНИЙ НАКОПИЧУВАЧ ЕНЕРГІЇ, ЕНЕРГЕТИЧНА КРИЗА, СТАБІЛІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЕНЕРГЕТИЧНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. Теоретичні аспекти бізнес планування	
1.1. Роль сутність бізнес планування для суб'єкта господарювання.....	9
1.2. Інформація для формування бізнес плану;.....	17
1.3. Зарубіжний досвід бізнес планування.....	29
2. Бізнес план по виробництву експериментального кінетичного накопичувача енергії.....	38
2.1. Характеристика експериментального кінетичного накопичувача енергії;.....	38
2.2. Планування виробничого процесу;.....	45
2.3. Аналіз основних ризиків бізнес-планування	52
3. Шляхи покращення бізнес планування.....	59
3.1. Загальні вектори розвитку бізнес планування.....	59
3.2. Економічний ефект запропонованих заходів.....	73
Висновки.....	88
Список використаної літератури.....	90

ВСТУП

В сучасному світі питання енергоефективності та використання відновлювальних джерел енергії набувають все більшого значення. З метою вирішення цих викликів, створення нових технологій, що сприяють збереженню та ефективному використанню енергії, стає актуальним завданням для багатьох наукових і практичних досліджень. Одним із перспективних напрямків в цьому контексті є розробка і впровадження кінетичних накопичувачів енергії.

Ця дипломна робота присвячена розробці бізнес-плану на виробництво експериментального кінетичного накопичувача енергії. Досліджуючи теоретичні аспекти бізнес-планування, роль і значення його для суб'єкта господарювання, необхідну інформацію для його формування та зарубіжний досвід у цій сфері, робота спрямована на створення комплексної стратегії запуску виробництва нововведеного продукту.

У рамках роботи буде проведено загальну характеристику об'єкта, описано планування виробничого процесу та обґрунтовано ефективність запропонованого бізнес-плану. Крім того, робота включає аналіз можливостей покращення готового бізнес-плану нового підприємства, оцінюючи загальні вектори розвитку і економічний ефект запропонованих заходів.

Підсумовуючи, ця дипломна робота спрямована на детальне дослідження і розробку практично орієнтованого бізнес-плану, спрямованого на створення і впровадження інноваційного рішення в області відновлювальної енергетики.

Ця дипломна робота має на меті розглянути ключові аспекти, необхідні для успішної реалізації проекту з виробництва кінетичного накопичувача енергії. Починаючи з теоретичного базису бізнес-планування, вона проаналізує роль бізнес-плану як інструменту управління стратегічними ініціативами для суб'єкта господарювання.

Особлива увага буде приділена збору необхідної інформації для формування бізнес-плану та вивченню міжнародного досвіду у цій сфері, що дозволить врахувати кращі практики і адаптувати їх до конкретних умов проекту.

Далі робота розгляне конкретний об'єкт — експериментальний кінетичний накопичувач енергії. В рамках загальної характеристики об'єкта будуть досліджені технічні параметри, особливості конструкції та можливості його використання у практичних застосуваннях. Окрема увага буде приділена плануванню виробничого процесу з метою забезпечення ефективності та якості продукції.

Далі в роботі буде проведено обґрунтування бізнес-плану, включаючи аналіз ринкових потреб і можливостей, стратегії маркетингу та продажів, а також фінансові розрахунки і прогнози. Особлива увага буде приділена визначенню конкурентних переваг продукції на ринку енергетичних технологій.

Завершальна частина дипломної роботи розгляне шляхи покращення готового бізнес-плану нового підприємства. Відповідно до загальних векторів розвитку і наявних ресурсів, будуть запропоновані конкретні заходи для підвищення конкурентоспроможності продукції, оптимізації виробничих процесів та залучення додаткових інвестицій.

Таким чином, ця дипломна робота має на меті не лише теоретичне обґрунтування, а й практичне застосування знань у сфері енергетики та виробництва інноваційних технологій, спрямованих на підвищення енергоефективності та сталого розвитку.

Цей проект існує на перетині наукових досліджень та практичної реалізації, спрямований на вирішення важливих енергетичних викликів сучасності. Експериментальний кінетичний накопичувач енергії має потенціал стати ефективним інструментом для зберігання енергії, отриманої з відновлювальних джерел, таких як вітряна чи сонячна енергія. Використання таких технологій не тільки сприятиме зменшенню залежності від традиційних джерел енергії, але і сприятиме зниженню викидів в атмосферу та збереженню ресурсів.

Сучасні технології вимагають високотехнологічного обладнання та інноваційних рішень, що робить цей проект особливо актуальним і перспективним. Реалізація експериментального кінетичного накопичувача енергії вимагає не лише наукових досліджень і технічних розробок, але й комплексного підходу

до вирішення економічних, соціальних та екологічних аспектів його впровадження.

Ця дипломна робота ставить перед собою завдання детального аналізу, планування та обґрунтування кожного етапу проекту, щоб забезпечити його успішну інтеграцію на ринок та досягнення стратегічних цілей сталого розвитку. Робота зосереджена на реалізації концепції зберігання енергії з мінімальним впливом на навколишнє середовище та максимальним соціальним впливом.

Висвітлюючи теоретичні основи бізнес-планування, розглядаючи міжнародний досвід та впровадження інноваційних технологій, ця робота сподівається внести свій внесок у вдосконалення практик управління в енергетичній сфері.

Отже, дана дипломна робота є важливим кроком у напрямку вдосконалення інфраструктури відновлювальних джерел енергії та впровадження новітніх технологій, спрямованих на покращення якості життя та збереження навколишнього середовища.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ

1.1 Роль сутність бізнес планування для суб'єкта господарювання

Бізнес планування це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємств у ринкових умовах, програма його діяльності; він характеризує модель підприємства в майбутньому. Бізнес планування допомагає підприємству здійснити обґрунтування нового виду діяльності або продукції, як для нового підприємства так і для уже діючого Бізнес планування є важливим інструментом планування, управління та контролю діяльності компанії в цілому. [1; с. 17-18].

Основною метою бізнес-плану є забезпечення успішної роботи та розвитку підприємства. Це дозволяє суб'єкту господарювання (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Цілі та задача бізнес-плану

Бізнес-планування є невід'ємною складовою успішного управління суб'єктом господарювання. Це процес, який включає розробку, формулювання та впровадження стратегій, що спрямовані на досягнення поставлених цілей організації. Бізнес-планування можна визначити як процес створення детального плану дій для досягнення стратегічних і тактичних цілей організації. Основними елементами бізнес-плану є аналіз ринку, оцінка конкурентів, фінансове планування, маркетингова стратегія, організаційна структура та управління ризиками. Аналіз ринку допомагає визначити цільову аудиторію, потреби споживачів і тренди на ринку, що є важливими для ефективного позиціонування продуктів чи послуг компанії.

Оцінка конкурентів включає вивчення сильних і слабких сторін конкурентів, їхніх стратегій та можливостей, що дозволяє виявити конкурентні переваги та загрози. Фінансове планування охоплює прогнозування доходів і витрат, розрахунок прибутковості та окупності інвестицій, що є ключовими для забезпечення фінансової стабільності та залучення інвесторів [2; с. 27-28].

Маркетингова стратегія визначає методи просування продуктів або послуг на ринок, використання рекламних кампаній, цінову політику та канали збуту, що сприяє збільшенню продажів та лояльності клієнтів. Організаційна структура описує розподіл обов'язків і повноважень між працівниками, що забезпечує ефективне управління та взаємодію в колективі.

Управління ризиками передбачає ідентифікацію потенційних загроз та розробку планів їхнього мінімізації, що знижує невизначеність та сприяє стійкості бізнесу. Роль бізнес-планування полягає в тому, що воно забезпечує чітке розуміння напрямків розвитку компанії, допомагає виявити можливості та загрози на ринку, сприяє залученню інвестицій та кредитних ресурсів, покращує координацію дій всіх підрозділів організації, підвищує гнучкість та адаптивність бізнесу до змін у зовнішньому середовищі.

Бізнес-планування є інструментом стратегічного управління, що дозволяє ефективно використовувати ресурси, мінімізувати ризики та забезпечити стійке

зростання компанії. Це важливий елемент управління, який сприяє досягненню довгострокових цілей та успіху на конкурентному ринку [3; с. 177-178].

Бізнес-планування також відіграє критичну роль у процесі прийняття рішень. Завдяки структурованому та детальному плану менеджмент отримує можливість оцінювати різні варіанти розвитку, порівнювати потенційні результати та вибирати найбільш ефективні стратегії. Це особливо важливо у випадках, коли компанія стикається з невизначеністю або планує значні зміни, такі як вихід на нові ринки, запуск нових продуктів або реорганізацію внутрішньої структури.[4; с. 33-34]

Бізнес-планування також допомагає в комунікації та взаємодії з зовнішніми стейкхолдерами, такими як інвестори, банки, постачальники та клієнти. З добре розробленим бізнес-планом компанія може чітко представити свої цілі, стратегії та прогнози, що підвищує довіру до організації та збільшує шанси на залучення фінансових ресурсів. Інвестори та кредитори використовують бізнес-плани для оцінки ризиків і потенційної прибутковості, що є важливим критерієм для прийняття рішень про інвестування або кредитування.

Крім того, бізнес-планування є основою для оцінки ефективності діяльності компанії. Воно дозволяє встановлювати конкретні, вимірювані цілі та відстежувати їх досягнення протягом часу. Це сприяє виявленню відхилень від запланованих показників, аналізу причин цих відхилень та прийняттю коригувальних заходів. Таким чином, бізнес-планування забезпечує не тільки стратегічний, але й оперативний контроль над діяльністю організації.

Важливим аспектом бізнес-планування є також розвиток інновацій та адаптація до змін на ринку. Процес планування включає постійний моніторинг ринкових тенденцій, технологічних нововведень та змін у споживчих перевагах, що дозволяє компанії швидко реагувати на нові можливості та загрози. Це сприяє збереженню конкурентоспроможності та стійкості бізнесу в умовах швидкоплинного ринкового середовища. [7; с. 54-55]

Нарешті, бізнес-планування сприяє розвитку корпоративної культури та мотивації працівників. Чітко визначені цілі та стратегії допомагають створити

спільне розуміння напрямку розвитку компанії, що підвищує згуртованість колективу та сприяє залученню працівників до процесу досягнення спільних цілей. Планування також дозволяє визначити індивідуальні завдання та очікування для кожного працівника, що покращує їх мотивацію та продуктивність.

Отже, бізнес-планування є багатофункціональним інструментом управління, який охоплює всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання. Воно забезпечує стратегічне та оперативне управління, підтримує прийняття обґрунтованих рішень, сприяє залученню фінансових ресурсів, покращує комунікацію з зовнішніми стейкхолдерами, підвищує ефективність діяльності, сприяє інноваціям та адаптації до змін, а також розвиває корпоративну культуру та мотивацію працівників. Таким чином, бізнес-планування є ключовим фактором успішного розвитку та стійкості компанії на конкурентному ринку.

Бізнес-планування має також важливу роль у прогнозуванні та управлінні грошовими потоками. Воно дозволяє оцінити майбутні доходи та витрати, визначити потреби в додаткових фінансових ресурсах і забезпечити їх своєчасне залучення. Це допомагає уникнути дефіциту коштів та фінансових труднощів, що можуть загрожувати стабільності бізнесу. Крім того, ретельне планування грошових потоків сприяє оптимізації використання ресурсів і підвищенню рентабельності діяльності.

У процесі бізнес-планування важливо враховувати й ризики, пов'язані з діяльністю компанії. Ідентифікація потенційних загроз, оцінка їхнього впливу та ймовірності дозволяють розробити ефективні стратегії управління ризиками. Це включає створення резервних планів, страхування, диверсифікацію діяльності та інших заходів, що знижують вразливість бізнесу до несприятливих подій.

Значну увагу в бізнес-плануванні слід приділяти інноваціям та розвитку нових технологій. Сучасний ринок вимагає постійного вдосконалення продуктів і послуг, щоб задовольнити зростаючі потреби споживачів і зберігати конкурентоспроможність. Інноваційне планування допомагає виявити нові можливості для розвитку, впроваджувати передові технології, підвищувати ефективність виробничих процесів і розширювати ринки збуту.

Бізнес-планування також важливе для підтримки стійких відносин з партнерами та постачальниками. Чітко визначені цілі та стратегії допомагають будувати довгострокові партнерські відносини, засновані на взаємній довірі та вигоді. Це сприяє стабільності постачання ресурсів, зниженню витрат і покращенню якості продукції. [6; с. 17-18]

Не менш важливою є роль бізнес-планування у формуванні корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Це включає розробку стратегій, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку, захист навколишнього середовища, підтримку місцевих громад та дотримання етичних стандартів. Компанії, що активно впроваджують КСВ, здобувають додаткову конкурентну перевагу, підвищують свою репутацію та приваблюють для інвесторів і клієнтів.

Успішне бізнес-планування також сприяє розвитку кадрового потенціалу організації. Визначення потреб у кваліфікованих працівниках, планування їхнього навчання та розвитку сприяє підвищенню професійного рівня співробітників і забезпечує компанію необхідними навичками та знаннями для реалізації стратегічних цілей. Інвестиції в людський капітал є одним з найважливіших аспектів довгострокового успіху компанії. [8; с. 87-88]

Бізнес-планування є комплексним та багатограним процесом, що охоплює всі сфери діяльності суб'єкта господарювання. Воно забезпечує стратегічне бачення, оперативний контроль, ефективне використання ресурсів, управління ризиками, інноваційний розвиток, стабільні відносини з партнерами, соціальну відповідальність та розвиток кадрового потенціалу. Завдяки ретельному та продуманому бізнес-плануванню компанії можуть досягати високих результатів, забезпечувати своє стійке зростання та успішно конкурувати на ринку.

Однією з ключових переваг бізнес-планування є можливість систематичного моніторингу та оцінки результатів діяльності компанії. Це дозволяє своєчасно виявляти проблеми та реагувати на них, а також коригувати стратегії та плани відповідно до змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах. Систематичний моніторинг включає аналіз фінансових показників, оцінку вико-

нання операційних планів, аналіз ринкових тенденцій та конкурентної позиції, що сприяє підвищенню ефективності управління.

Бізнес-планування також грає важливу роль у забезпеченні стабільного та передбачуваного розвитку компанії. Воно допомагає встановлювати довгострокові цілі та розробляти стратегії для їх досягнення, що сприяє поступовому та стійкому зростанню. Це особливо важливо для великих підприємств, які мають складні структури та оперують у різних регіонах та секторах ринку. Водночас, для малих та середніх підприємств бізнес-планування забезпечує гнучкість та адаптивність, дозволяючи швидко реагувати на зміни у ринковому середовищі та ефективно використовувати обмежені ресурси.

Іншим важливим аспектом бізнес-планування є розвиток корпоративної культури та підтримка командної роботи. Чітко визначені цілі та стратегії допомагають створити спільне бачення розвитку компанії, що об'єднує працівників та підвищує їхню мотивацію. Це сприяє формуванню позитивної корпоративної культури, заснованої на взаємній повазі, довірі та співпраці. Крім того, процес планування сприяє розвитку лідерських якостей у менеджерів та створенню умов для ефективного лідерства на всіх рівнях організації.

Важливою частиною бізнес-планування є також інтеграція стратегії сталого розвитку у діяльність компанії. Це включає врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів у процесі прийняття рішень та розробку заходів, що сприяють зниженню негативного впливу на навколишнє середовище, підтримці місцевих громад та забезпеченню економічної стійкості. Сталий розвиток стає все більш важливим фактором для успішного ведення бізнесу, оскільки зростає увага суспільства до питань екології та соціальної відповідальності.

Нарешті, бізнес-планування допомагає компанії залишатися конкурентоспроможною на ринку. Постійний аналіз ринкових умов, поведінки конкурентів та потреб споживачів дозволяє розробляти та впроваджувати ефективні стратегії, що забезпечують конкурентні переваги. Це включає інновації, вдосконален-

ня продуктів та послуг, підвищення якості обслуговування клієнтів та оптимізацію внутрішніх процесів. [9; с. 78-98]

Узагальнюючи, бізнес-планування є незамінним інструментом для будь-якої компанії, незалежно від її розміру та галузі діяльності. Воно забезпечує структурований підхід до управління, дозволяє ефективно використовувати ресурси, мінімізувати ризики та досягати поставлених цілей. Завдяки бізнес-плануванню компанії можуть успішно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, підтримувати стабільне зростання та залишатися конкурентоспроможними на ринку. Це критично важливий процес, який сприяє довгостроковому успіху та сталому розвитку суб'єкта господарювання.

Бізнес-планування також є ключовим інструментом для залучення та утримання інвесторів. Інвестори, зацікавлені у вкладанні коштів, шукають надійні та перспективні проекти. Добре розроблений бізнес-план демонструє інвесторам, що компанія має чітке бачення свого розвитку, розуміє ринкові умови та здатна реалізувати поставлені цілі. Це підвищує довіру до компанії та збільшує шанси на успішне залучення інвестицій.

Бізнес-планування відіграє важливу роль у внутрішній комунікації компанії. Воно забезпечує узгодженість дій різних підрозділів та працівників, що сприяє ефективному досягненню загальних цілей. Завдяки плануванню, кожен співробітник розуміє свою роль та внесок у загальний успіх компанії. Це покращує координацію дій, знижує ймовірність виникнення конфліктів та підвищує продуктивність праці.

Іншим важливим аспектом бізнес-планування є забезпечення адаптивності компанії. Сучасні ринки характеризуються високим рівнем динамізму та невизначеності. Для того, щоб залишатися конкурентоспроможною, компанія повинна бути здатною швидко реагувати на зміни та адаптувати свої стратегії відповідно до нових умов. Бізнес-планування передбачає постійний моніторинг зовнішнього середовища та аналіз внутрішніх ресурсів, що дозволяє своєчасно вносити необхідні корективи та зберігати гнучкість.

Бізнес-планування також сприяє підвищенню ефективності управління проектами. В рамках планування визначаються ключові етапи реалізації проектів, встановлюються терміни та ресурси, необхідні для їх виконання. Це забезпечує контроль за виконанням проектів, дозволяє вчасно виявляти відхилення від плану та вживати заходів для їх усунення. Таким чином, бізнес-планування мінімізує ризики невдачі проектів та підвищує ймовірність їх успішної реалізації.

Крім того, бізнес-планування сприяє оптимізації витрат. Детальний аналіз витрат та доходів дозволяє виявити неефективні витрати та розробити заходи для їх зниження. Це підвищує рентабельність діяльності компанії та забезпечує більш ефективне використання фінансових ресурсів. Завдяки плануванню, компанія може уникнути надмірних витрат та забезпечити більш стабільний фінансовий стан.

Успішне бізнес-планування також передбачає розвиток системи управління знаннями в компанії. Це включає збір, зберігання та обмін знаннями та досвідом, що сприяє підвищенню компетентності співробітників та ефективності прийняття рішень. Система управління знаннями дозволяє зберігати та використовувати накопичений досвід, уникати повторення помилок та знаходити більш ефективні рішення для виникаючих проблем [10; с. 37-38].

Бізнес-планування відіграє важливу роль у забезпеченні довгострокової стійкості компанії. Воно дозволяє розробити стратегії для подолання кризових ситуацій та збереження стабільності у складних умовах. Завдяки плануванню, компанія може передбачати можливі загрози та розробляти плани дій для їх мінімізації. Це забезпечує стійкість бізнесу та підвищує його здатність до виживання в умовах нестабільного ринкового середовища.

Узагальнюючи все вищесказане, можна зробити висновок, що бізнес-планування є фундаментальною основою для успішного функціонування та розвитку суб'єкта господарювання. Воно забезпечує чітке бачення та стратегічний напрямок, сприяє ефективному використанню ресурсів, мінімізує ризики, підвищує конкурентоспроможність та адаптивність, покращує комунікацію та ко-

ординацію дій, залучає інвестиції, оптимізує витрати та забезпечує довгострокову стійкість бізнесу. В сучасному динамічному та конкурентному середовищі бізнес-планування є незамінним інструментом для досягнення успіху та сталого розвитку компанії. [11; с. 10-12]

1.2 Інформація для формування бізнес плану

Огляд ключових аспектів бізнес-плану є важливим розділом, призначеним для ознайомлення з компанією і її потенційними інвесторами. Цей розділ має привернути увагу, показати потенціал бізнесу і створити фундамент для подальшого дослідження бізнес-плану.

Компоненти огляду бізнес-плану є інформація про компанію котра включає короткий опис компанії, її історію, основні досягнення і ринки, на яких вона присутня, наводить основні факти, що відображають її потенціал на ринку та стабільність.

Місія компанії формулює основну мету і цінності, які компанія прагне забезпечити своїм клієнтам і стейкхолдерам. Визначає, які цілі і значення керують діяльністю компанії і які завдання ставляться перед її персоналом і менеджментом.

Окрім того в бізнес-плані відображають основні продукти чи послуги, а також детально описує основні продукти або послуги, що пропонуються компанією, вказує на їхні особливості, конкурентні переваги і специфічні характеристики, які роблять їх унікальними на ринку.

Фінансові показники котрі представлені в бізнес-плані дають інформацію щодо попередніх фінансових результатів компанії, її бізнес-модель і прогнозовані фінансові показники на майбутні роки. В розділі фінансовий план аналізується фінансова стійкість компанії, її потенціал для залучення інвестицій і вирішення фінансових викликів. Фінансовий план у бізнес-плані є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості підприємства та управління фінансовими ресурсами. [8; с. 87-88]

Фінансовий план включає у себе розрахунок таких ключових показників, як доходи, витрати, прибуток та інші фінансові показники на певний період часу (зазвичай на 3-5 років вперед). Цей прогноз дозволяє оцінити потенційні фінансові результати компанії при реалізації її стратегій та планів. Важливими аспектами фінансового плану є обґрунтування привабливості для інвесторів. Цей розділ має здатність зацікавити інвесторів, показавши їм, що компанія має потенціал для успіху і зростання.

При огляді основних компонентів отримуємо інформацію котра створює основу для подальшого розгляду в інших частинах бізнес-плану, де кожен аспект більш детально розглядається і аналізується.

Історія компанії є ключовим елементом бізнес-плану, який дозволяє відобразити шлях розвитку компанії від моменту заснування до сучасності. Цей розділ має за мету розкрити контекст, в якому діє компанія, і показати, які важливі моменти вплинули на її розвиток.

Основні компоненти історії компанії включають в себе початкові моменти створення компанії, мотивація засновників і цілі, які вони покладали в основу бізнесу. Опис того, які потреби або проблеми на ринку вони вирішили вирішити своїм продуктом чи послугою.

Історія ключових подій, які вплинули на розвиток компанії. Це можуть бути успіхи, виклики, стратегічні зміни або інновації. Опис етапів розвитку компанії: від початкової фази до складніших стадій, які включають розширення ринків, введення нових продуктів чи послуг. Пояснення змін у стратегії або бізнес-моделі, які були важливими для адаптації компанії до змінюваних умов ринку або змін потреб споживачів.

Приведення прикладів стратегічних рішень, які дозволили компанії адаптуватися і розвиватися в умовах конкуренції і технологічних змін. Історія компанії надає контекст і зрозуміння для того, чому вона розвивалася так, як вона розвивалася, і що робить її унікальною на ринку. Показує, як компанія виправдовувала сподівання своїх засновників і інвесторів, подолуючи виклики і досягаючи успіхів.

Маркетинговий план є стратегічним документом, який визначає, як компанія буде взаємодіяти з ринком і залучати своїх клієнтів. Цей розділ бізнес-плану концентрується на аналізі ринку, визначенні цільового сегмента, розробці маркетингових стратегій і плануванні рекламних заходів.

Глибоке дослідження ринку, на якому діє компанія включає аналіз розміру ринку, тенденцій, росту, конкурентів і потенційних загроз, визначення ключових аспектів, що впливають на успіх компанії на ринку, визначення цільової аудиторії, яка має найбільший інтерес до продуктів чи послуг компанії, сегментація аудиторії за географічними, демографічними, психографічними та поведінковими критеріями.

Аналіз конкурентів компанії зокрема їхніх сильних і слабких сторін, стратегій і позиціонування на ринку відбувається при визначенні конкурентних переваг компанії і стратегій для збереження та збільшення своєї частки на ринку.

Розробка стратегій привертання нових клієнтів і збереження існуючих. Це може включати цінову політику, позиціонування бренду, рекламні кампанії та акції. Визначення каналів продажу і способів досягнення цільової аудиторії.

Встановлення стратегії ціноутворення, яка відповідає цілям компанії і конкурентному середовищу. Аналіз цінових стратегій конкурентів і визначення оптимального рівня цін для продуктів чи послуг.

Розробка плану реклами, включаючи вибір медіа, креативні стратегії, розподіл бюджету і оцінку результативності. Використання реклами для підвищення усвідомленості бренду, стимулювання продажів і залучення нових клієнтів.

Маркетинговий план допомагає компанії залучати нових клієнтів і підтримувати існуючих, що сприяє її зростанню і розвитку. Оптимізація ресурсів: Він дозволяє оптимізувати витрати на маркетинг і максимізувати ефективність маркетингових інвестицій.

Виробничий план описує всі аспекти виробництва продуктів чи надання послуг компанією. Цей розділ бізнес-плану має на меті забезпечити чітке розу-

міння всіх виробничих процесів, необхідного обладнання, технологій та управління запасами.

Опис виробничого процесу: Детальний опис кожного етапу виробничого процесу включаючи вихідні матеріали, технологічні операції та кінцевий результат. Визначення основних кроків, які потрібно здійснити для виробництва продукту або надання послуги.

Необхідне обладнання включає в себе список усього обладнання, необхідного для виробництва. Це включає машини, інструменти, комп'ютерне обладнання, транспортні засоби тощо. Опис функцій кожного виду обладнання та його ролі в виробничому процесі.

Використання сучасних технологій і інновацій для оптимізації виробництва і підвищення якості продукції. Оцінка потенціалу для впровадження нових технологій, які можуть знижувати витрати і підвищувати продуктивність.

Виробничий план показує розподіл робочих ресурсів і розклад виробничих операцій. Визначення обсягів виробництва на різних етапах розвитку компанії. Управління запасами: Система управління запасами, що забезпечує достатність сировини та матеріалів для виробництва. Методи оптимізації запасів для зменшення витрат і забезпечення безперебійного виробництва. Виробничий план дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів і мінімізувати витрати на виробництво. [14; с.38]

Якість продукції напряму залежить від детального планування виробництва, сприяє підвищенню якості продукції і задоволенню потреб споживачів.

Організаційне планування включає в себе опис організаційної структури, керівництва, кадрової політики та плану розвитку персоналу. Організаційне планування визначає, як організована робота підприємства, які функції та завдання кожного підрозділу, які вимоги пред'являються до персоналу.

Організаційна структура визначає, як упорядковані та груповані функції та відповідальності всередині підприємства. Вона може бути функціональною, дивізійною, матричною або комбінованою, в залежності від типу діяльності та

стратегії компанії. Опис організаційної структури допомагає зрозуміти ієрархічні зв'язки та координацію дій всередині організації.

Керівництво включає ключові керівні посади в компанії, такі як CEO, CFO, COO та інші. Кожен керівник має свої функції, відповідальності та взаємодіє з іншими членами керівництва для досягнення стратегічних цілей компанії. Опис керівництва допомагає зрозуміти, як керівництво робить стратегічні рішення та керує всією діяльністю підприємства.

Кадрова політика визначає стратегії і підходи до управління персоналом, включаючи найм, звільнення, оцінку праці, стимулювання та розвиток співробітників. Вона також включає в себе встановлення корпоративної культури, політики компенсації та інші аспекти, які впливають на ефективність роботи персоналу.

План розвитку персоналу описує стратегії компанії з розвитку та підвищення кваліфікації свого персоналу. Включає в себе програми навчання, тренінгів, курсів, менторства та інших ініціатив для підвищення навичок та підготовки співробітників до нових викликів та ролей в компанії.

Вимоги до персоналу визначають ключові компетенції, навички та особисті якості, які очікуються від співробітників для успішного виконання їхніх обов'язків. Це включає технічні знання, комунікаційні вміння, лідерські якості та інші критичні аспекти, необхідні для досягнення стратегічних цілей компанії.

Бюджет доходів і витрат визначає плановані доходи та витрати компанії на кожен період, зазвичай місяць або квартал. Цей компонент фінансового плану допомагає зрозуміти, які доходи очікується отримати від реалізації продукції або послуг та як ці доходи будуть розподілятися на різні види витрат, такі як операційні витрати, витрати на маркетинг, адміністративні витрати тощо.

Прогноз руху коштів (cash flow forecast) визначає плановані зміни в грошовому потоці компанії в результаті її операційної діяльності, інвестицій та фінансування. Цей прогноз дозволяє підприємству планувати вчасність отриман-

ня доходів та платежів, що забезпечує фінансову стійкість та уникнення непередбачених проблем з ліквідністю.

Бухгалтерський баланс є фінансовим звітом, який відображає фінансове становище компанії в певний момент часу. Він включає активи (наприклад, грошові кошти, товари, обладнання), пасиви (заборгованості, кредити, капітал) та власний капітал компанії. Бухгалтерський баланс дозволяє оцінити фінансове здоров'я підприємства та його здатність до виконання фінансових зобов'язань.

Аналіз беззбитковості (break-even analysis) визначає мінімальний рівень доходів, який необхідно досягти, щоб покрити всі витрати і досягти нульового прибутку. Цей аналіз допомагає визначити, скільки одиниць продукції чи послуг потрібно продати для того, щоб компанія не зазнала збитків. [14; с. 109]

Оцінка ризиків включає аналіз потенційних загроз і несприятливих подій, які можуть вплинути на фінансові результати компанії. Вона допомагає ідентифікувати ризики та розробляти стратегії їх управління для забезпечення стійкості та уникнення фінансових втрат.

Цей комплексний підхід до фінансового планування дозволяє компаніям ефективно управляти своїми фінансами, забезпечувати фінансову стійкість та досягати стратегічних цілей.

Власник-засновник підприємства має ключову роль у розвитку бізнесу, і бізнес-план є необхідним інструментом для успішного управління та досягнення стратегічних цілей [19; с. 201].

Бізнес-план допомагає власникові чітко сформулювати стратегію розвитку компанії. Він включає в себе аналіз ринку, цільової аудиторії, конкурентного середовища та інші важливі аспекти, які дозволяють зрозуміти, як компанія може зайняти своє місце на ринку і зростати.

Планування розвитку включає в себе визначення цілей на короткострокову та довгострокову перспективи, розробку стратегій і тактик досягнення цих цілей, а також планування ресурсів і капіталовкладень для реалізації стратегій.

Бізнес-план дозволяє власникові чітко визначити всі необхідні ресурси для успішного функціонування підприємства. Це включає в себе фінансові ресурси (капітал для запуску бізнесу, потрібні інвестиції), людські ресурси (необхідний персонал і його кваліфікація), фізичні ресурси (обладнання, приміщення), матеріальні ресурси (сировина, інвентар) та інші ресурси, які можуть знадобитися для виробництва або надання послуг.

Фінансова частина бізнес-плану дозволяє власникові оцінити фінансові перспективи підприємства. Вона включає в себе прогноз доходів, витрат і прибутку, аналіз точки беззбитковості, прогноз руху грошових коштів, бюджетування і інші фінансові показники. Цей аналіз дозволяє власникові реально оцінити потенційні доходи і витрати, визначити потреби у фінансуванні та розробити стратегії залучення капіталу для забезпечення фінансової стійкості.

Бізнес-план включає також аналіз потенційних ризиків і розробку стратегій їх управління [12; с. 201]. Власник може ідентифікувати ризики, що можуть виникнути під час реалізації бізнесу, такі як економічні чи фінансові кризи, зміни в законодавстві, конкуренція на ринку тощо, і розробити план заходів для їх запобігання або зниження наслідків.

Бізнес-план є ключовим інструментом для успішного запуску та управління бізнесом, який допомагає власникові систематично планувати, моніторити і оцінювати ефективність свого підприємства, забезпечуючи йому стратегічну перевагу і стійкість на ринку.

Для інвесторів бізнес-план є ключовим інструментом при прийнятті рішень про вкладення капіталу в підприємство. Ось детальний розгляд, яким чином бізнес-план допомагає інвесторам оцінити доцільність і потенційну прибутковість інвестицій, а також управляти ризиками:

Бізнес-план надає інвесторам детальну інформацію про бізнес-модель компанії, стратегію розвитку, прогнозні фінансові показники і потенційну рентабельність інвестицій. [20; с. 21-22]

Інвестор може оцінити, наскільки доцільно імплементувати свої фінансові ресурси в проект, який описаний у бізнес-плані, порівняти його з альтернати-

вними інвестиційними можливостями і прийняти обґрунтоване рішення про інвестування.

Бізнес-план містить прогнози доходів, витрат і прибутку, що дозволяє інвесторам розрахувати потенційну прибутковість своїх інвестицій. Цей аналіз допомагає визначити, наскільки швидко можна очікувати повернення інвестованих коштів і як великий може бути потенційний дохід в майбутньому. Інвестори можуть порівняти ці дані зі своїми фінансовими цілями і стратегією ризик-менеджменту.

Бізнес-план також містить аналіз ризиків, що можуть вплинути на успішність реалізації проекту. Інвестори можуть оцінити ідентифіковані ризики, їх ймовірність виникнення та потенційний вплив на фінансові результати.

Важливою частиною є розробка стратегій зниження ризиків та мінімізації їх негативних наслідків, що дозволяє забезпечити інвесторам більшу стабільність і впевненість у їхніх інвестиціях.

На основі всієї доступної інформації у бізнес-плані, інвестор може прийняти обґрунтоване рішення щодо інвестування в компанію. Він зможе оцінити потенційні ризики і нагоди, зрозуміти прогнозовану дохідність і визначити, чи відповідає цей проект його інвестиційним критеріям і стратегії портфеля.

Отже, бізнес-план виступає важливим інструментом для інвесторів, який надає їм необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень.

Він дозволяє оцінити доцільність, прибутковість і ризики інвестицій, забезпечуючи оптимальне використання фінансових ресурсів та максимізацію віддачі від інвестиційного портфеля.

Кредитори використовують бізнес-плани як основний інструмент для оцінки фінансової стабільності та платоспроможності підприємства перед наданням кредитних ресурсів.

Ось детальний розгляд, яким чином бізнес-план сприяє взаємовідносинам з кредиторами: Бізнес-план надає кредиторам комплексну інформацію щодо

фінансового стану підприємства, включаючи прогнози доходів, витрат і прибутку.

Цей аналіз дозволяє кредиторам оцінити, наскільки ефективно підприємство управляє своїми фінансами і які перспективи щодо повернення кредитних коштів. Бізнес-план містить інформацію про фінансові ресурси підприємства, його ліквідність, забезпеченість активів та інші важливі фінансові показники. Це допомагає кредиторам оцінити стабільність фінансового стану підприємства і визначити його здатність виконати зобов'язання з повернення кредитів вчасно і в повному обсязі.

Бізнес-план включає стратегії розвитку і використання кредитних ресурсів, а також прогнози фінансових потоків. Ця інформація дозволяє кредиторам зрозуміти, яким чином підприємство планує використовувати одержані кошти і які заходи планує приймати для забезпечення фінансової стабільності і здатності повернути кредит.

Бізнес-план включає також аналіз ризиків і стратегії їх управління, що дозволяє кредиторам оцінити ступінь ризику вкладення кредитних коштів і прийняти відповідні заходи для забезпечення фінансової стабільності. Це може включати умови кредитування, вимоги до ліквідності та забезпеченості активами, а також моніторинг фінансових показників на протязі терміну кредитування.

Керуючий персонал використовує бізнес-план як стратегічний документ для орієнтації та керування діяльністю підприємства. Ось детальний розгляд, яким чином бізнес-план сприяє управлінському персоналу:

Бізнес-план включає стратегії розвитку, які визначають майбутні напрями діяльності підприємства. Ці стратегії враховують зовнішнє середовище, конкурентні переваги, потреби ринку та інші фактори. Керуючий персонал використовує ці стратегії як основу для встановлення операційних цілей та розробки дієвих ділових стратегій.

Бізнес-план формулює конкретні операційні цілі, які вказують, що саме має бути досягнуто в конкретний період часу. Ці цілі стають основою для пла-

нування ресурсів, визначення завдань та призначення відповідальності в межах управлінського персоналу.

Бізнес-план визначає необхідні ресурси для досягнення поставлених цілей, включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси. Керуючий персонал отримує з цього плану важливу інформацію для планування і використання ресурсів ефективним чином.

Бізнес-план включає конкретні заходи та стратегії, які необхідно впровадити для досягнення поставлених цілей. Це можуть бути маркетингові акції, оптимізація процесів, впровадження нових технологій чи зміни в організаційній структурі [21, с. 187].

Бізнес-план служить інструментом для координації дій усіх підрозділів і функціональних областей підприємства. Він дозволяє забезпечити згуртованість управлінського персоналу навколо спільних цілей та ефективно координувати їх дії.

Бізнес-план допомагає керуючому персоналу забезпечити ефективне використання ресурсів, оскільки він чітко визначає пріоритети та напрямки діяльності підприємства. Це включає раціональне розподіл ресурсів і використання їх з урахуванням стратегічних цілей і завдань.

Бізнес-план виступає основою для моніторингу та контролю виконання поставлених цілей і завдань. Керуючий персонал може використовувати показники ефективності з бізнес-плану для оцінки прогресу та потреби у коригуванні стратегій або заходів.

Бізнес-план допомагає компаніям визначати стратегічні цілі, розробляти плани їх досягнення та координувати зусилля всіх підрозділів. Він є інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення сталого розвитку компанії.

Бізнес-план надає інструменти для аналізу ефективності управлінських рішень, оцінки ефективності діяльності, виявлення відхилень від запланованих показників та своєчасного внесення стратегічних коректив. Це дозволяє мінімі-

зувати ризики, оптимізувати використання ресурсів та підвищити конкурентоспроможність вашої компанії.

Формування бізнес-плану-це складний процес, який передбачає аналіз і узгодження різної інформації. У цьому розділі ми розглянемо основні аспекти інформації, необхідної для ефективного створення бізнес-плану. Давайте детальніше розглянемо кожен важливий аспект нижче:

Аналіз ринку включає збір та аналіз інформації про ринок, на якому працює бізнес. Основними аспектами є:

Опитування цільової аудиторії: хто є потенційними клієнтами, їх потреби та купівельна поведінка?

Аналіз сегментів ринку: визначення ключових сегментів ринку, їх розміру, динаміки зростання і потенціалу.

Оцінка конкуренції: вивчення конкурентів, їх продуктів чи послуг, ціноутворення, маркетингових стратегій та сильних/слабких сторін.

Результати аналізу ринку показують можливості та загрози, що дозволяє підкріплювати стратегічні рішення у вашому бізнес-плані.

Маркетингова стратегія визначає, як бізнес позиціонується на ринку та залучає клієнтів. Основними компонентами є: Унікальна цінність пропозиції: які проблеми вирішує продукт або послуга для цільової аудиторії. Цільовий споживач: чітке визначення цільової аудиторії та її основних характеристик.

Канали продажів: виберіть найкращі канали продажів, щоб охопити цільову аудиторію [25; с. 123].

Комунікаційна стратегія: планування маркетингових заходів, таких як рекламні кампанії, PR-заходи та участь у виставках.

Маркетингові стратегії є ключовим фактором залучення та утримання клієнтів.

Фінансовий аналіз і прогнозування дозволяють оцінити фінансову стабільність і ефективність бізнесу. Основними аспектами є: Прогноз доходів і витрат: оцінка очікуваного доходу від продажу товару чи послуги та прогноз витрат на виробництво, маркетинг, управління та інші витрати. Прогноз прибут-

ку: очікуваний чистий прибуток після вирахування всіх витрат. Інвестиційний аналіз: час оцінки та рентабельності інвестицій, необхідних для початку бізнесу. Фінансовий аналіз допомагає виявити фінансові ризики та прийняти обґрунтовані фінансові рішення. Організаційна структура включає опис структури та механізму управління компанією.

Опис команди: професійний досвід та кваліфікація членів команди, їх ролі та обов'язки.

Організаційні процеси: процедури і системи управління, що забезпечують ефективність внутрішньої діяльності компанії.

Планування підбору персоналу: потреби в персоналі на різних етапах розвитку бізнесу і стратегія залучення і утримання талановитих фахівців.

Юридична та податкова інформація охоплює всі юридичні аспекти та податкові вимоги, пов'язані з підприємницькою діяльністю. Основні аспекти:

Правовий статус компанії: вибір організаційно-правової форми, реєстрація бізнесу та виконання необхідних юридичних процедур.

Податкові зобов'язання: визначення податкових зобов'язань та оптимізація податкових платежів.

Дотримання законодавчих та податкових вимог є ключовим фактором успішного ведення бізнесу.

Технічні та виробничі аспекти: Опис виробничого процесу: детальний аналіз та опис технічного процесу, необхідного для виробництва продукції або надання послуг. Це включає опис етапів виробництва, використання обладнання, розробки та тестування продукту.

Технічна інфраструктура: Оцінка потреб у фізичному просторі, обладнанні, інформаційних технологіях та інших матеріальних ресурсах. Це включає визначення апаратного забезпечення, програмного забезпечення та ресурсів для забезпечення ефективного виробництва або надання послуг.

Ризики та управління ними: Аналіз ризиків: виявлення потенційних загроз і небезпек, які можуть виникнути в ході реалізації бізнес-плану. Це можуть бути економічні, технічні, юридичні, соціальні або природні ризики.

Управління ризиками: Розробка стратегій та планів дій для мінімізації впливу ризиків на ваш бізнес. Це включає розробку превентивних заходів, заходів реагування та заходів з відновлення для забезпечення стійкості бізнесу в умовах непередбачених обставин.

1.3 Зарубіжний досвід бізнес планування

Зарубіжний досвід бізнес планування є цінним джерелом знань та практик, які можуть бути застосовані для покращення якості та ефективності бізнес-планів в Україні або в інших країнах. Досвід інших країн надає можливість вивчити успішні підходи, а також уникнути помилок, які можуть виникнути в процесі планування та реалізації бізнесу.

Порівняємо бізнес-планування в США, Японії, Великобританії та Україні, враховуючи їхні унікальні особливості.

Бізнес-планування в США є надзвичайно структурованим процесом, який включає кілька ключових етапів, кожен з яких має вирішальне значення для успіху та стійкого розвитку підприємства. Перший етап бізнес-планування в США – це визначення місії та бачення компанії. Місія компанії відображає її основну мету, те, для чого вона існує, тоді як бачення формулює довгострокові цілі та напрямки розвитку. Важливо, щоб ці елементи були чіткими та зрозумілими, оскільки вони слугують орієнтиром для всіх подальших дій та рішень.

Другим етапом є ретельний аналіз ринку. Цей етап включає дослідження ринкових тенденцій, аналіз конкурентного середовища, визначення цільової аудиторії та виявлення потенційних можливостей. Аналіз ринку дозволяє зрозуміти, в якому середовищі функціонує компанія, які виклики вона може зустріти та які можливості можна використати для зростання. Важливо використовувати як кількісні, так і якісні методи дослідження, щоб отримати повну картину ринку.

Після аналізу ринку розробляється маркетингова стратегія. Маркетингова стратегія включає визначення продуктів або послуг, які компанія буде пропо-

нувати, цінову політику, канали розповсюдження та методи просування. Важливо чітко визначити унікальні переваги продукту або послуги, що пропонується, та знайти найефективніші способи залучення клієнтів. Маркетингова стратегія повинна бути гнучкою, щоб адаптуватися до змін ринкових умов та забезпечити конкурентоспроможність компанії.

Наступним етапом є фінансове планування, яке є одним з найважливіших аспектів бізнес-плану. Фінансове планування включає складання детальних бюджетів, прогнозування доходів та витрат, аналіз точок беззбитковості та визначення необхідних інвестицій. Важливо передбачити всі можливі фінансові ризики та розробити плани на випадок непередбачених обставин. Фінансове планування дозволяє оцінити фінансову життєздатність бізнесу та забезпечити його стійкий розвиток. . [22; с. 55]

Організаційна структура компанії також відіграє важливу роль у бізнес-плануванні. Вона визначає, які функції та обов'язки будуть розподілені між співробітниками, а також яким чином буде здійснюватися управління та контроль за виконанням завдань. Чітка організаційна структура сприяє ефективній роботі команди, забезпечуючи координацію дій та досягнення поставлених цілей. Важливо також передбачити можливість змін в організаційній структурі у разі росту компанії або зміни умов на ринку.

Нарешті, важливо включити в бізнес-план опис стратегії розвитку компанії на довгострокову перспективу. Це може включати плани з розширення ринків, впровадження нових технологій, розробки нових продуктів або послуг. Стратегія розвитку повинна бути гнучкою і враховувати можливість адаптації до змін ринкових умов, що забезпечить стійкий розвиток та успіх компанії в майбутньому.

У США бізнес-планування є багатограним процесом, що вимагає комплексного підходу та ретельного аналізу. Виконання всіх етапів з високою якістю забезпечує успішний старт та подальший розвиток компанії. Ретельний аналіз ринку, чітко визначена маркетингова стратегія, детальне фінансове планування та ефективна організаційна структура є ключовими компонентами успі-

шого бізнес-плану. Це дозволяє підприємцям приймати обґрунтовані рішення, мінімізувати ризики та максимально використовувати можливості для зростання.

Бізнес-планування у Великобританії є ретельно структурованим процесом, що охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких має вирішальне значення для успіху та стійкого розвитку підприємства. Першим етапом є визначення місії та бачення компанії. Місія компанії окреслює її основну мету, те, чому вона існує, а бачення визначає довгострокові цілі та напрямки розвитку. Ці елементи повинні бути чітко сформульованими, оскільки вони задають напрямок для всієї подальшої діяльності компанії.

Наступним етапом є глибокий аналіз ринку. У Великобританії аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, вивчення конкурентного середовища, визначення цільової аудиторії та ідентифікацію потенційних можливостей для бізнесу. Дослідження ринку допомагає зрозуміти, в якому середовищі діє компанія, які виклики вона може зустріти та які можливості варто використовувати для зростання. Важливо використовувати як кількісні, так і якісні методи дослідження для отримання всебічної картини ринку.

Після аналізу ринку розробляється маркетингова стратегія. Маркетингова стратегія у Великобританії включає визначення продуктів або послуг, які компанія буде пропонувати, формування цінової політики, вибір каналів розповсюдження та методів просування. Важливо чітко визначити унікальні переваги продукту або послуги, що пропонуються, та знайти найефективніші способи залучення клієнтів. Маркетингова стратегія повинна бути гнучкою, щоб адаптуватися до змін ринкових умов та забезпечити конкурентоспроможність компанії.

Наступним важливим етапом є фінансове планування. Фінансове планування у Великобританії включає складання детальних бюджетів, прогнозування доходів та витрат, аналіз точок беззбитковості та визначення необхідних інвестицій. Важливо передбачити всі можливі фінансові ризики та розробити плани

на випадок непередбачених обставин. Фінансове планування дозволяє оцінити фінансову життєздатність бізнесу та забезпечити його стійкий розвиток.

Організаційна структура компанії також відіграє важливу роль у бізнес-плануванні. Вона визначає, які функції та обов'язки будуть розподілені між співробітниками, а також яким чином буде здійснюватися управління та контроль за виконанням завдань. Чітка організаційна структура сприяє ефективній роботі команди, забезпечуючи координацію дій та досягнення поставлених цілей. Важливо також передбачити можливість змін в організаційній структурі у разі зростання компанії або зміни умов на ринку. [28; с. 187]

У Великобританії бізнес-планування також включає правовий аналіз та відповідність регуляторним вимогам. Це означає, що компанія повинна враховувати всі правові аспекти своєї діяльності, включаючи дотримання норм трудового законодавства, правил охорони здоров'я та безпеки, екологічних стандартів та податкових вимог. Важливо забезпечити повну відповідність законодавству, щоб уникнути штрафів та інших юридичних проблем.

Останнім етапом є розробка стратегії розвитку компанії на довгострокову перспективу. Це може включати плани з розширення ринків, впровадження нових технологій, розробки нових продуктів або послуг. Стратегія розвитку повинна бути гнучкою і враховувати можливість адаптації до змін ринкових умов, що забезпечить стійкий розвиток та успіх компанії в майбутньому.

Бізнес-планування у Великобританії є багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу та ретельного аналізу. Виконання всіх етапів з високою якістю забезпечує успішний старт та подальший розвиток компанії. Ретельний аналіз ринку, чітко визначена маркетингова стратегія, детальне фінансове планування, ефективна організаційна структура та відповідність регуляторним вимогам є ключовими компонентами успішного бізнес-плану. Це дозволяє підприємцям приймати обґрунтовані рішення, мінімізувати ризики та максимально використовувати можливості для зростання.

Бізнес-планування в Японії має свої унікальні особливості, що обумовлені культурними, економічними та соціальними факторами цієї країни. Цей про-

цес є ретельно структурованим і охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку та успіху підприємства.

Першим етапом бізнес-планування в Японії є визначення місії та бачення компанії. Місія компанії формулює основну мету її існування, а бачення окреслює довгострокові цілі та напрямки розвитку. В Японії велика увага приділяється гармонії та довгостроковим відносинам як всередині компанії, так і з зовнішніми партнерами. Ці елементи повинні бути чітко сформульованими та зрозумілими для всіх учасників процесу. [30; с. 17]

Другим етапом є детальний аналіз ринку. У Японії аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, вивчення конкурентного середовища, визначення цільової аудиторії та виявлення потенційних можливостей для бізнесу. Особлива увага приділяється внутрішнім факторам, таким як корпоративна культура та взаємодія між працівниками. Японські компанії часто використовують методи, які дозволяють отримати глибоке розуміння ринку, наприклад, SWOT-аналіз (аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз).

Після аналізу ринку розробляється маркетингова стратегія. Маркетингова стратегія в Японії включає визначення продуктів або послуг, які компанія буде пропонувати, формування цінової політики, вибір каналів розповсюдження та методів просування. Японські підприємці зазвичай зосереджуються на поступовому завоюванні ринку, уникаючи агресивного розширення. Важливо чітко визначити унікальні переваги продукту або послуги та знайти найефективніші способи залучення клієнтів. Крім того, велике значення приділяється якості продукції та обслуговування клієнтів, що є важливими аспектами для японських споживачів.

Наступним етапом є фінансове планування. Фінансове планування в Японії включає складання детальних бюджетів, прогнозування доходів та витрат, аналіз точок беззбитковості та визначення необхідних інвестицій. Японські підприємці відомі своїм консервативним підходом до фінансів, приділяючи особливу увагу мінімізації ризиків та забезпеченню фінансової стабільності компанії. Важливо передбачити всі можливі фінансові ризики та розробити плани на

випадок непередбачених обставин. Фінансове планування дозволяє оцінити фінансову життєздатність бізнесу та забезпечити його стійкий розвиток.

Організаційна структура компанії також відіграє важливу роль у бізнес-плануванні. В Японії організаційна структура є гнучкою, з акцентом на колективне прийняття рішень та взаємодію між підрозділами. Корпоративна культура будується на принципах довіри, співпраці та гармонії. Велике значення надається навчанню та розвитку працівників, що сприяє підвищенню їхньої ефективності та лояльності до компанії. Чітка організаційна структура допомагає забезпечити координацію дій та досягнення поставлених цілей.

Правові та регуляторні вимоги також є важливими аспектами бізнес-планування в Японії. Компанія повинна враховувати всі правові аспекти своєї діяльності, включаючи дотримання норм трудового законодавства, правил охорони здоров'я та безпеки, екологічних стандартів та податкових вимог. Важливо забезпечити повну відповідність законодавству, щоб уникнути штрафів та інших юридичних проблем.

Нарешті, розробка стратегії розвитку компанії на довгострокову перспективу є завершальним етапом бізнес-планування. Це може включати плани з розширення ринків, впровадження нових технологій, розробки нових продуктів або послуг. Стратегія розвитку повинна бути гнучкою і враховувати можливість адаптації до змін ринкових умов, що забезпечить стійкий розвиток та успіх компанії в майбутньому.

Бізнес-планування в Японії є багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу та ретельного аналізу. Виконання всіх етапів з високою якістю забезпечує успішний старт та подальший розвиток компанії. Ретельний аналіз ринку, чітко визначена маркетингова стратегія, детальне фінансове планування, ефективна організаційна структура та відповідність правовим вимогам є ключовими компонентами успішного бізнес-плану. Це дозволяє підприємцям приймати обґрунтовані рішення, мінімізувати ризики та максимально використовувати можливості для зростання.

Бізнес-планування в різних країнах має свої унікальні особливості, обумовлені культурними, економічними та соціальними факторами. Порівнюючи бізнес-планування в США, Великобританії, Японії та Україні, можна виявити суттєві відмінності та спільні риси, які допомагають зрозуміти, як ці процеси адаптуються до місцевих умов та вимог.

У США бізнес-планування є надзвичайно структурованим процесом, що включає кілька ключових етапів. Визначення місії та бачення компанії є відправною точкою, яка задає напрямок для всієї подальшої діяльності. Аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, конкурентного середовища та цільової аудиторії. Маркетингова стратегія включає визначення продуктів або послуг, формування цінової політики, вибір каналів розповсюдження та методів просування. Фінансове планування охоплює складання детальних бюджетів, прогнозування доходів та витрат, аналіз точок беззбитковості та визначення необхідних інвестицій. Організаційна структура чітко визначена, що сприяє ефективній роботі команди та координації дій. У США великий акцент робиться на інноваціях, технологіях та підприємництві, що забезпечує високий рівень конкурентоспроможності. [32; с. 67]

У Великобританії бізнес-планування характеризується балансом між деталістичністю та гнучкістю. Визначення місії та бачення компанії є важливими етапами, що задають стратегічний напрямок. Аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, конкурентного середовища та регуляторних вимог. Маркетингова стратегія включає чітко визначені методи просування та ціноутворення, з акцентом на унікальність продукту або послуги. Фінансове планування є детальним, з особливою увагою до прогнозування доходів та витрат, а також оцінки фінансових ризиків. Організаційна структура компанії є чітко визначеною, що сприяє ефективному управлінню та контролю. У Великобританії велике значення приділяється дотриманню правових та регуляторних вимог, що забезпечує стабільність та прозорість бізнесу.

У Японії бізнес-планування має свої унікальні особливості, зумовлені культурними та економічними відмінностями. Визначення місії та бачення ком-

панії включає акцент на гармонію та довгострокові відносини. Аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, конкурентного середовища та внутрішніх факторів, таких як корпоративна культура та взаємодія між працівниками. Маркетингова стратегія зосереджується на поступовому завоюванні ринку, з акцентом на якість продукції та обслуговування клієнтів. Фінансове планування є консервативним, з акцентом на мінімізацію ризиків та забезпечення фінансової стабільності. Організаційна структура є гнучкою, з акцентом на колективне прийняття рішень та співпрацю. Важливим аспектом є відповідність правовим та регуляторним вимогам, що забезпечує дотримання високих стандартів якості та безпеки.

В Україні бізнес-планування поступово набирає обертів, адаптуючись до сучасних економічних умов та міжнародних стандартів. Визначення місії та бачення компанії є важливими етапами, що задають стратегічний напрямок розвитку. Аналіз ринку включає дослідження ринкових тенденцій, конкурентного середовища та цільової аудиторії, хоча може бути менш детальним через обмежені ресурси та нестабільність економічного середовища. Маркетингові стратегії стають більш продуманими, з акцентом на унікальні переваги продуктів та послуг. Фінансове планування включає складання детальних бюджетів та прогнозів, але інколи може бути менш ретельним через економічні виклики. Організаційна структура в українських компаніях часто є менш формалізованою, проте зростає розуміння важливості чіткого розподілу обов'язків та ефективного управління. В Україні бізнес-планування також включає правовий аналіз та відповідність регуляторним вимогам, що стає дедалі важливішим у контексті інтеграції до світових ринків. [38; с. 187-188]

Порівнюючи ці чотири країни, можна побачити, що в США та Великобританії бізнес-планування є більш структурованим та детальним, з акцентом на фінансове планування, маркетингові стратегії та дотримання регуляторних вимог. У Японії процес планування більше зосереджений на внутрішніх факторах, таких як корпоративна культура та гармонія, а також на якості продукції та довгострокових відносинах. В Україні бізнес-планування перебуває на стадії роз-

виту, адаптуючись до міжнародних стандартів та умов локального ринку. Незважаючи на відмінності, основні етапи бізнес-планування – визначення місії та бачення, аналіз ринку, розробка маркетингової стратегії, фінансове планування та визначення організаційної структури – є важливими у всіх цих країнах, забезпечуючи успіх та розвиток підприємств.

2. БІЗНЕС ПЛАН ПО ВИРОБНИЦТВУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО КІНЕТИЧНОГО НАКОПИЧУВАЧА ЕНЕРГІЇ

2.1 Характеристика експериментального кінетичного накопичувача енергії

Створення кінетичного накопичувача енергії дасть можливість споживачам економити електроенергію, а також організувати безперебійну її подачу.

У таблиці 2.1 приведено приклад витрат споживачів які придбали дане устаткування, у розрахунку мається на увазі що установки обслуговують максимально ефективну кількість користувачів.

Таблиця 2.1 - Витрати споживачів які придбали устаткування

Витрати с нами в мес 1,47 грн/1,26 грн (MAX)						
Потуж- ність	Приватний		5 поверховий		10 поверховий	
	Кіль- кість буд.	Загальні витрати у грн.	Кіль- кість буд.	Загальні витрати у грн.	Кіль- кість буд.	Загальні витрати у грн.
MIN	4,88	1752,408	0,33	1731,973 3	0,19	1914,0748
MID	21,24	7627,284	1,45	7610,185 8	0,84	8462,22552
MAX	1274,33	396596,9 8	87,19	396593,9	50,47	440646,887 8

Конкретно експериментальна установка на яку йде фінансування, як ука-
зано в таблиці 2.2, переслідує ціль довести економію електроенергії на прикладі
однієї квартири.

Розрахуємо економічний ефект майбутнього устаткування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Прогнозований економічний ефект майбутнього устаткування

Витрати різних будинків в міс, 1,68 грн за кВт*год					
Приватний		5 поверховий		10 поверховий	
Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.
4,88	2336,54	0,33	2309,30	0,19	2552,10
21,24	10169,71	1,45	10146,91	0,84	11282,97
1274,33	610149,20	87,19	610144,46	50,47	677918,29

Розрахуємо проектну економію котру представимо в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Прогнозована економія

Споживання на місяць електроенергії об'єктом, кВт*год	Вартість по звичайному тарифу 1,68 грн за кВт*год	Вартість з нашим устаткуванням 0,93 грн за кВт*год	Прогнозована економія	
			грн.	%
261,7	439,66	243,38	196,28	44,64

У найближчому майбутньому, компанія EnerCore дозволить компенсувати недостатню кількість електроенергії, яка у майбутньому стане великою проблемою для користувачів всієї планети, та стабілізувати електромережу, отже ми також вирішуємо ще й суспільну проблему, дозволяємо користувачам економити кошти, а також витрачати електростанціям менше коштів на амортизацію своїх силових установок, за рахунок накопичення енергії яка виробляється на холостому ході та витрачається в нікуди. У таблиці 2.4 приведено приклад середнього споживання електроенергії на місяць різними типами житлових будинків.

Таблиця 2.4 – Приклад середнього споживання різних типів житлових будинків

Тип житлового будинку	Середнє значення кВт*год/міс
Приватний	262,9
5 поверховий	4165,4
10 поверховий	7995,3

Особливість даної бізнес ідеї полягає в її унікальності та майже повної відсутності конкуренції. Мається на увазі, що на даний момент у світі всі схожі пропозиції та послуги, використовують свій потенціал лише у незначній мірі, отже ми маємо можливість зайняти цей ринок та реалізувати повністю його потенціал. Завдяки компактних розмірів у порівнянні з застарілими аналогами, які виробляються за старою технологією, інтеграція цих пристроїв буде можлива для всіх покупців та орендаторів цього устаткування.

Конкретно ця експериментальна установка, як указано в таблиці 2.5, переслідує ціль довести економію електроенергії на прикладі однієї квартири, прогнозована економія становить:

Таблиця 2.5 – Економія фінансів з урахуванням роботи нашого устаткування

Споживання на місяць електроенергії об'єктом, кВт*год	Вартість по звичайному тарифу 1,68 грн за кВт*год	Вартість з нашим устаткуванням 0,93 грн за кВт*год	Прогнозована економія	
			грн	%
261,7	439,66	243,38	196,28	44,64

Основними користувачами цієї технології будуть приватні будинки, квартири, малий та середній бізнес, великі підприємства та електростанції. В подальшому розвитку планується вихід на міжнародний ринок.

У даний час ми бачимо використання застарілих методів накопичення енергії, а по описаній технології таких методів не виявлено взагалі, отже конкуренція у даній категорії бізнесу майже не спостерігається. Цей ринок проявляє себе як дефіцитний, попит на представлену пропозицію товару є, але не задовольняється устаткуванням виробленим по старій технології, а на послуги задовольняється не в повному обсязі.

Наприклад, маємо замовлення на встановлення системи для забезпечення 10-ти поверхового будинку (табл. 2.6), з розрахунку на 1 під'їзд (40 квартир), середнє споживання якого, як надало нам ОСББ «Перемоги 131а/б», 7995,3 КВт*год на місяць(з перерахованих за рік КВт*год).

Отже, за установку вартістю 0.5 млн гривень, кожна квартира виплатить 12500 гривень(які можуть будуть отримані за рахунок єдино разової виплати або за рахунок економії на виплату електроенергії), а окупність цієї системи складе близько 11 років.

Але це проводиться з розрахунків невеликої енергоємності пристрою, отже інші зразки зможуть обслуговувати більшу кількість споживачів і окупати себе ще швидше.

У таблиці 2.6 наведено приклад витрат користувачів за споживання електроенергії на місяць по ціні 1,68 грн за КВт*год без нашого устаткування але з урахуванням можливостей різних пристроїв по обслуговуванню будинків.

Витрати електроенергії без застосування устаткування кінетичного накопичувача представлено на рис. 2.1.

У таблиці 2.7 приведено приклад витрат споживачів які придбали наше устаткування, у розрахунку мається на увазі що установки обслуговують максимально ефективну кількість користувачів.

Таблиця 2.6 – Приклад витрат користувачів з розрахунку на середнє споживання, та можливості різних типів пристроїв по забезпеченню потреб споживання енергії

Матеріал	Витрати різних будинків в міс, 1,68 грн за КВт*год					
	Приватний		5 поверховий		10 поверховий	
	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.
Сталь	4,88	2336,54	0,33	2309,30	0,19	2552,10
Шовк	21,24	10169,71	1,45	10146,91	0,84	11282,97
Кевлар	1274,33	610149,20	87,19	610144,46	50,47	677918,29

Рисунок 2.1 – Витрати на місяць без устаткування

Таблиця 2.7– Приклад витрат користувачів з нашими придбаними пристроями.

Витрати с нами в мес 1,47 грн/1,26 грн (кевлар)						
Матеріал	Приватний		5 поверховий		10 поверховий	
	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.	Кількість буд.	Загальні витрати у грн.
Сталь	4,88	1752,408	0,33	1731,9733	0,19	1914,0748
Шовк	21,24	7627,284	1,45	7610,1858	0,84	8462,22552
Кевлар	1274,33	396596,98	87,19	396593,9	50,47	440646,8878

На рис. 2.2 представлено витрати електроенергії із застосуванням устаткування кінетичного накопичувача.

Рисунок 2.2 - Графік витрат на місяць без нашого устаткування

У таблиці 2.8 розрахована економія користувачів електроенергії з нашим пристроєм у порівнянні з тими що без нього.

Таблиця 2.8 – Приклад економії користувачів з нашими придбаними пристроями з різних матеріалів

Економія витрат на місяць для різних типів будинків грн.			
Матеріал	Приватний	5 поверховий	10 поверховий
Сталь	584,1	577,3	638,0
Шовк	2542,4	2536,7	2820,7
Кевлар	213552,2	213550,6	237271,4

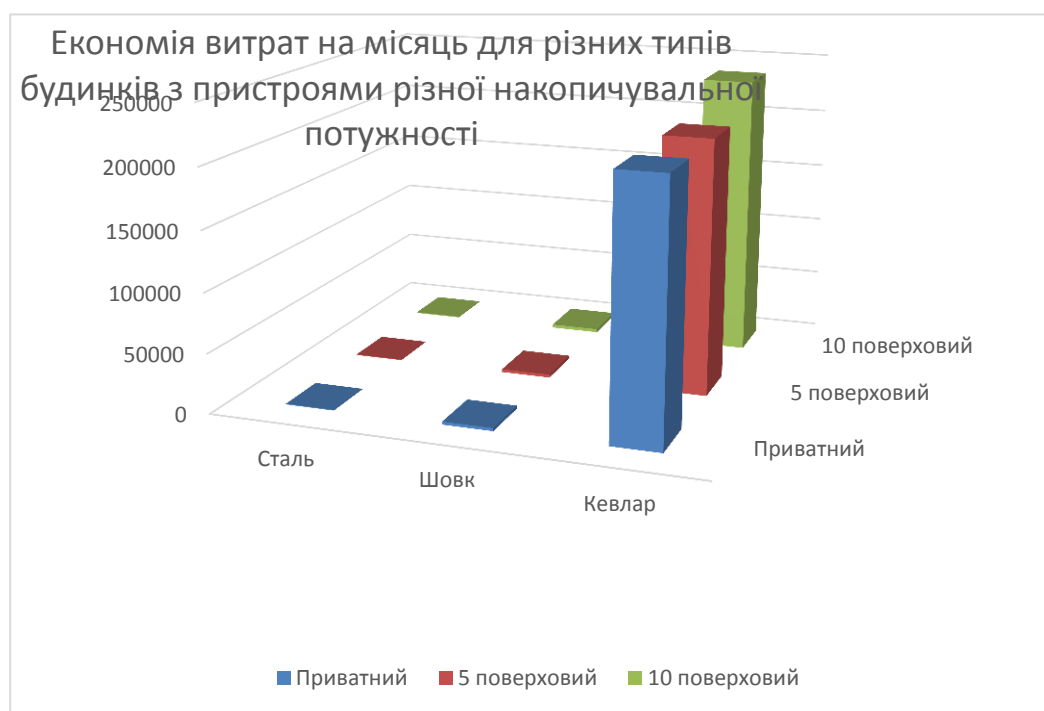

Рисунок 2.3 - Діаграма витрат електроенергії різних типів домівок на місяць з нашим устаткуванням різної потужності

Сезонність має значний вплив на наш бізнес, пов'язаний з виробництвом та реалізацією електроенергії. Це явище особливо помітне у зимовий період, коли спостерігається збільшення споживання електроенергії.

Це зростання попиту обумовлене різними факторами, такими як підвищене використання обігрівачів, збільшене споживання електрики для освітлення в

умовах короткого світлового дня, а також використання додаткового опалювального обладнання та побутових приладів.

Одночасно з цим, у зимові місяці часто відбувається зниження обсягів виробництва електроенергії. Це може бути пов'язано з обмеженнями, що виникають через погодні умови, які впливають на роботу відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції. Наприклад, менша кількість сонячного світла та слабші вітри можуть суттєво знижувати ефективність цих джерел енергії.

З огляду на ці фактори, ми плануємо накопичувати електроенергію влітку, коли обсяги виробництва є значно вищими завдяки кращим погодним умовам та меншим споживанням. Це дозволить нам зберегти надлишкову електроенергію і використовувати її в зимовий період, коли попит зростає, а виробництво знижується. Такий підхід дозволить більш ефективно управляти ресурсами і забезпечувати стабільне постачання електроенергії протягом усього року.

2.2 Планування виробничого процесу

Проектом передбачено виготовлення експериментальної установки для перевірки роботи бізнес-ідеї з заробітку на економії витрат електроенергії користувачами електромережі.

Устаткування, яке буде перевірятися, стане основою для майбутнього великого виробництва енергоносіїв та заробітку на продажу електроенергії та цих пристроїв.

Основна ідея полягає у використанні нових технологій для зберігання та управління електроенергією, що дозволить користувачам знизити витрати на електроенергію за рахунок більш ефективного її використання та накопичення. Планується інтеграція цих акумуляторів енергії у систему електропостачання міст та країн в цілому, що призведе до стабілізації електромережі, як соціальний наслідок, та приверне увагу широкої громадськості. Встановлення таких

систем дозволить зменшити навантаження на електромережу в пікові години, а також забезпечити надійність та стабільність електропостачання.

Це, у свою чергу, матиме позитивний соціальний вплив, оскільки стабільність електропостачання є ключовим фактором для забезпечення нормального функціонування суспільства та економіки.

Важливо зазначити, що успішна реалізація цього проекту відкриє нові можливості для розвитку бізнесу у сфері відновлюваної енергетики та надасть додаткові стимули для інвесторів. Експериментальна установка дозволить зібрати необхідні дані для подальшого вдосконалення технології та підготовки до її масового впровадження.

Очікується, що результатом проекту стане значне зниження витрат на електроенергію для кінцевих користувачів, а також покращення екологічної ситуації завдяки зменшенню викидів парникових газів. Завдяки цьому проекту ми зможемо продемонструвати ефективність нових технологій та залучити додаткові ресурси для їх розвитку та масштабування, що стане важливим кроком на шляху до сталого енергетичного майбутнього.

Даний бізнес-план передбачає отримання коштів на розробку однієї експериментальної установки для проведення дослідів, перевірки її можливостей та стабільності роботи в реальних умовах. Експерименти та розрахунки будуть проводитися на протязі трьох місяців.

У майбутньому планується залучення додаткових інвестицій та заснування нового підприємства з виробництва цього устаткування та надання послуг, пов'язаних з цією технологією. На даний момент вже є домовленість з ОСББ «Перемоги 131а/б» про встановлення устаткування у них для демонстрації можливостей та заробітку на продажу електроенергії. Після цього планується запуск масового виробництва цих установок та їх подальша реалізація у більш широкому масштабі. Основна ідея полягає у використанні новітніх технологій для зберігання та управління електроенергією, що дозволить користувачам знижувати витрати на електроенергію завдяки більш ефективному її використанню та накопиченню.

Інтеграція акумуляторів енергії у систему електропостачання міст та країн сприятиме стабілізації електромережі, що матиме позитивний соціальний ефект та приверне широку увагу громадськості. Установлення таких систем зменшить навантаження на електромережу в пікові години, забезпечить надійність та стабільність електропостачання, що є критично важливим для нормального функціонування суспільства та економіки. Реалізація цього проекту відкриє нові можливості для розвитку бізнесу у сфері відновлюваної енергетики та стимулює інвестиції.

Експериментальна установка дозволить зібрати необхідні дані для подальшого вдосконалення технології та підготовки до її масового впровадження. Очікується, що результатом проекту стане значне зниження витрат на електроенергію для кінцевих користувачів та покращення екологічної ситуації завдяки зменшенню викидів парникових газів.

Проект дозволить продемонструвати ефективність нових технологій, залучити додаткові ресурси для їх розвитку та масштабування, що стане важливим кроком на шляху до сталого енергетичного майбутнього.

Деталі проекту включають в себе ряд важливих аспектів, які вимагають фінансування. Вартість проекту розрахована на основі необхідних ресурсів, обладнання, матеріалів та трудових витрат. Зокрема, вона включає в себе витрати на закупівлю обладнання і матеріалів, оплату послуг спеціалізованих підрядників, а також витрати на земельні ділянки або оренду приміщень, якщо це є необхідним.

Інвестиційні кошти потрібні для початкової фінансової інфузії, яка забезпечить запуск проекту і забезпечить його стабільну роботу в перші місяці. Ці інвестиції дозволять здійснити витрати, необхідні для покриття витрат на стадії запуску, і забезпечать достатній оборотний капітал на перший час.

Реалізація проекту з інвестиційних коштів планується в межах визначеного бюджету, що забезпечить ефективне управління фінансами і досягнення поставлених цілей проекту [34; с. 87-88].

Унікальність, так як ця ідея не використовується у тому напрямку як пропонуємо її використовувати ми. Соціальна значимість та актуальність, наша робота вирішує проблеми електропостачання та живлення, так як на більшій частині електростанцій планети іде збільшений обсяг виробництва електроенергії у літку, та недостатній у зимовий період. Стабільність та надійність в незалежності від навколишніх умов. Простота, конструкційні особливості пристрою дозволяють виробляти його у достатній кількості для задоволення попиту.

Прибутковість, буде досягнена за рахунок закупівлі електроенергії по зниженому тарифу, та реалізації її у наслідок по ціні яка буде вище закупівельної, що дозволить нам отримувати прибуток, а також нижче ринкової, що дозволить приваблювати нових користувачів. Конкурентоспроможність, слід урахувати що конкуренція майже нульова, це дозволить нам диктувати умови ціноформування.

Доступність, продукція та послуги нашої компанії розраховані у кількох цінових варіантах, що дозволить реалізовувати їх у різних споживачів, тобто її зможуть придбати всі – від приватних будинків до масштабних підприємств (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Майно розробників проекту

Устаткування в наявності			Амортизація, прямолінійний метод			
№ п/п	Обладнання	Вартість, гривень	група	строк, місяців	розрахунково, за рік, грн	
1	Зварювальний апарат *	7500	6	48	156	
2	Шліф машина	5000	6	48	104	
3	Гравер	1500	6	48	31	
4	Газовий балон, аргон-вуглецевий газ	3000		24	125	МШБ
5	Редуктор	1500	6	48	31	
6	Комплектуючі для роботи	6000		24	250	МШБ
7	Роздрібний матеріал	5200		24	217	МШБ
8	Аптечка	400		24	17	МШБ
9	Відеоспостереження	3000	4	60	50	
10	Виробниче приміщення	232200	3	180	1290	
Загалом		265300			2271	

Одночасно з цим, у зимові місяці часто відбувається зниження обсягів виробництва електроенергії.

Це може бути пов'язано з обмеженнями, що виникають через погодні умови, які впливають на роботу відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції.

Наприклад, менша кількість сонячного світла та слабші вітри можуть суттєво знижувати ефективність цих джерел енергії.

З огляду на ці фактори, ми плануємо накопичувати електроенергію влітку, коли обсяги виробництва є значно вищими завдяки кращим погодним умовам та меншим споживанням.

Це дозволить нам зберегти надлишкову електроенергію і використовувати її в зимовий період, коли попит зростає, а виробництво знижується.

Такий підхід дозволить більш ефективно управляти ресурсами і забезпечувати стабільне постачання електроенергії протягом усього року.

Автори проекту мають у власності приміщення де буде збиратися та тестуватися описана установка. Виготовлення комплектуючих та запчастин буде замовлено на заводі ПП «ТР-ІНЖИНІРИНГ».

Виготовлення комплектуючих та запчастин буде замовлено на заводі ПП «ТР-ІНЖИНІРИНГ».

Прогноз витрат.

У таблиці 2.10 проведено розрахунки по матеріалам які будуть використані для виготовлення експериментального устаткування в обсязі 1 одиниці.

Також, як це указувалося раніше у пункті 4.2, вже існує домовленість з підприємством ПП «ТР-ІНЖИНІРИНГ» на закупівлю матеріалів та виробництво комплектуючих для експериментальної установки, вартість цих послуг становить 2700 грн. Інші витрати: 30000 грн.

Таблиця 2.10 – Розрахунок матеріальної вартості експериментального устаткування.

Матеріал сердечника розрахункової моделі:		Нержавіюча сталь		
Вартість матеріалу, грн/кг:		Корпус та сердечник, 10 мм сталь	Верхня кришка, 5 мм сталь	Верхня кришка, 8 мм сталь
		78,5	39,25	82,75
Назва параметру, одиниці виміру:		Позначення	Формула	Значення параметру в одиницях ОС:
Щільність, [кг/м^3]		ρ	ρ	7800,000
Висота, [м]		h	H	0,040
Радіус, [м]		r	R	0,247
Вага, [кг]		m	M	59,800
Вартість сердечника, грн		4694,27		
Шарикові/роликові підшипники	Радіальний	525,00		
	Упорний	3750,00		
Вартість корпусу		4728,63		
Двигун-генератор, 5Кв		9000		
Загалом, грн.		22697,90		

У таблиці 2.11 представлено майно розробників проекту яке буде використовуватись при виготовленні та експериментальних роботах з установкою.

Таблиця 2.11 – Інвестиційні витрати авторів проекту.

Устаткування в наявності			Амортизація, прямолінійний метод			
№ п/п	Обладнання	Вартість, гривень	група	строк, місяців	розрахунково, за рік, грн	
1	Зварювальний апарат *	7500	6	48	156	
2	Шліф машина	5000	6	48	104	
3	Гравер	1500	6	48	31	
4	Газовий балон, аргон-вуглецевий газ	3000		24	125	МШБ
5	Редуктор	1500	6	48	31	
6	Комплектуючі для роботи	6000		24	250	МШБ
7	Роздрібний матеріал	5200		24	217	МШБ
8	Аптечка	400		24	17	МШБ
9	Відеоспостереження	3000	4	60	50	
10	Виробниче приміщення	232200	3	180	1290	
Загалом		265300			2271	

При виконанні зварювальних робіт сплачується екологічний податок, який розраховується виходячи із використаної суміші. Приблизно, за рік буде 2000 грн.

2.3 Аналіз основних ризиків бізнес планування

Фінансування будь-якого бізнес-проекту, особливо того, що пов'язаний з впровадженням нової технології, несе певні ризики. Одним з основних ризиків є можливість того, що установка не буде працювати так, як очікувалося або як необхідно для досягнення планованих результатів. Це може виникнути через технічні недоліки, непередбачені умови експлуатації або інші фактори, які впливають на функціональність установки. Технічні проблеми можуть виникнути внаслідок помилок у проектуванні, виготовленні або монтажі обладнання.

Це може включати невідповідність між теоретичними розрахунками та фактичними умовами експлуатації. Для мінімізації цього ризику необхідно провести ретельну перевірку та тестування всіх компонентів системи перед її запуском. Навіть якщо обладнання розроблено і виготовлено відповідно до всіх стандартів, реальні умови експлуатації можуть відрізнятися від планованих. Це може включати зміну кліматичних умов, коливання електропостачання або зміну характеристик сировини. Для управління цим ризиком важливо мати плани на випадок непередбачених ситуацій і передбачити можливість адаптації системи до нових умов.

Якщо установка не виконує свої функції ефективно, це може призвести до необхідності додаткових експериментів та налагоджень. Це, в свою чергу, вимагатиме додаткових часових і фінансових витрат. Вартість проекту може зрости через потребу в додаткових матеріалах, робочих годинах і консультаціях фахівців для вирішення проблем та досягнення оптимального рівня функціонування. Якщо установка не працює належним чином, це може вимагати додаткових ресурсів для усунення проблем. Це може включати закупівлю додаткових матеріалів, залучення додаткових працівників або консультації з експертами. Для зменшення цього ризику важливо мати резервний фонд у бюджеті проекту та передбачити можливість залучення додаткових ресурсів у разі необхідності.

Наявність резервного фонду у бюджеті проекту дозволяє покрити непередбачені витрати і забезпечити безперервність робіт навіть у разі виникнення

проблем. Розмір резервного фонду повинен бути достатнім для покриття можливих ризиків, але при цьому не надмірним, щоб не збільшувати загальні витрати на проект.

Для зменшення ризиків важливо передбачити достатній резервний фонд у бюджеті проекту на випадок виникнення непередбачуваних проблем. Також слід враховувати важливість належного тестування і верифікації перед впровадженням, щоб мінімізувати можливість технічних недоліків. Ретельне тестування всіх компонентів системи перед її запуском дозволяє виявити і усунути можливі проблеми на ранніх етапах. Це включає як лабораторні випробування, так і тестування в реальних умовах експлуатації. Для мінімізації технічних ризиків важливо провести повний цикл тестування і верифікації перед введенням установки в експлуатацію.

Відповідне управління ризиками і гнучкість у плануванні можуть допомогти зменшити вплив цього ризику на успішність проекту і забезпечити його стабільний розвиток у майбутньому. Впровадження системи управління ризиками дозволяє ідентифікувати, оцінювати і контролювати ризики на всіх етапах проекту. Це включає аналіз можливих ризиків, розробку планів дій на випадок їх виникнення і моніторинг ризиків у процесі реалізації проекту. Ефективне управління ризиками дозволяє зменшити їх вплив на проект і забезпечити його успішне завершення. Гнучкість у плануванні дозволяє оперативно реагувати на зміну умов і адаптувати проект до нових вимог. Це включає можливість зміни графіку робіт, залучення додаткових ресурсів або коригування плану дій у разі виникнення непередбачених ситуацій. Гнучкість у плануванні дозволяє зменшити ризики і забезпечити успішну реалізацію проекту навіть у разі виникнення проблем.

Гнучкість у плануванні дозволяє швидко реагувати на зміну умов і адаптувати проект до нових вимог. Це включає можливість коригування графіку робіт, залучення додаткових ресурсів або зміну плану дій у разі виникнення непередбачених ситуацій. Такий підхід дозволяє зменшити ризики і забезпечити успішну реалізацію проекту навіть у складних обставинах.

Крім того, важливо враховувати зовнішні фактори, які можуть впливати на реалізацію проекту. Це можуть бути зміни в законодавстві, економічні коливання, політична нестабільність або соціальні фактори. Для управління цими ризиками важливо проводити регулярний моніторинг зовнішнього середовища і бути готовим до швидкої адаптації стратегії проекту у відповідь на зміни. Наприклад, зміни в законодавстві можуть вимагати додаткових витрат на відповідність новим регуляторним вимогам або змінити умови фінансування проекту. Економічні коливання можуть вплинути на вартість матеріалів або робочої сили, а політична нестабільність може призвести до затримок у постачанні або змін у плануванні.

Ще одним важливим аспектом є управління людськими ресурсами. Успіх будь-якого проекту значною мірою залежить від компетентності та мотивації команди. Недостатня кваліфікація або низька мотивація працівників може призвести до помилок, затримок і додаткових витрат. Тому важливо забезпечити належний підбір, навчання і мотивацію команди. Це може включати програми професійного розвитку, стимули для підвищення продуктивності та створення сприятливого робочого середовища.

Для ефективного управління проектом також важливо мати чітку систему комунікації. Це включає регулярні зустрічі команди, прозорість у прийнятті рішень і доступ до необхідної інформації для всіх учасників проекту. Налагоджена система комунікації дозволяє своєчасно виявляти проблеми і швидко реагувати на них, що зменшує ризики і забезпечує безперервність роботи.

Важливим елементом успішного бізнес-планування є також аналіз ризиків на ранніх етапах проекту. Це включає ідентифікацію потенційних ризиків, їх оцінку і розробку планів для їх мінімізації. Процес аналізу ризиків дозволяє виявити слабкі місця проекту і розробити стратегії для їх усунення або зменшення впливу. Наприклад, якщо існує ризик затримки постачання матеріалів, можна передбачити альтернативних постачальників або створити запас матеріалів на випадок затримки [40; с. 78-80].

На завершення, успішне бізнес-планування вимагає комплексного підходу до управління ризиками. Це включає технічну перевірку і тестування, управління людськими ресурсами, моніторинг зовнішнього середовища, ефективну комунікацію і гнучкість у плануванні. Врахування всіх цих факторів дозволяє зменшити ризики, забезпечити успішну реалізацію проекту і досягнення поставлених цілей. Такий підхід дозволяє зберегти фінансові ресурси, мінімізувати втрати і забезпечити стабільний розвиток бізнесу у довгостроковій перспективі.

Для подальшого забезпечення успішності бізнес-планування важливо також враховувати фінансові ризики, які можуть виникнути в процесі реалізації проекту. Фінансові ризики включають в себе недостатнє фінансування, неефективне використання ресурсів, коливання курсу валют та зміни відсоткових ставок. Недостатнє фінансування може призвести до затримок у реалізації проекту або навіть до його зупинки. Для мінімізації цього ризику важливо мати чіткий фінансовий план, який включає резервні кошти на випадок непередбачуваних витрат. Це дозволить покрити додаткові витрати без значного впливу на загальний бюджет проекту.

Не менш важливим є управління ризиками, пов'язаними з постачальниками і підрядниками. Затримки в постачанні матеріалів або неякісні товари можуть значно вплинути на терміни і якість реалізації проекту. Для управління цими ризиками слід ретельно вибирати постачальників і підрядників, укладати детальні контракти, які передбачають відповідальність за невиконання зобов'язань, а також мати альтернативних постачальників на випадок форс-мажорних обставин. Регулярний моніторинг виконання зобов'язань постачальниками і підрядниками дозволить вчасно виявляти проблеми і оперативно їх вирішувати.

Крім того, слід враховувати ризики, пов'язані з конкурентним середовищем. Ринкова конкуренція може змінити умови реалізації проекту, впливаючи на попит на продукцію або послуги, ціни та прибутковість. Для мінімізації цього ризику важливо проводити регулярний аналіз ринку, моніторити діяльність конкурентів і розробляти стратегії для збереження конкурентних переваг. Це

може включати інноваційні рішення, поліпшення якості продукції або послуг, оптимізацію цінової політики та покращення обслуговування клієнтів.

Окрім того, не варто забувати про ризики, пов'язані з репутацією компанії. Негативні відгуки, проблеми з якістю продукції або послуг, порушення етичних норм можуть суттєво вплинути на репутацію компанії і, відповідно, на її фінансові результати. Для управління цим ризиком важливо підтримувати високий рівень якості, відповідати на запити і скарги клієнтів, дотримуватися етичних норм і стандартів, а також активно працювати над зміцненням позитивного іміджу компанії.

Забезпечення інформаційної безпеки також є важливим аспектом управління ризиками. В умовах цифрової економіки втрати даних, кібератаки або витоки конфіденційної інформації можуть мати серйозні наслідки для компанії. Для мінімізації цього ризику слід впроваджувати сучасні засоби захисту інформації, проводити регулярні аудит інформаційних систем, навчати працівників основам кібербезпеки і розробляти плани дій на випадок виникнення інцидентів.

Таким чином, комплексний підхід до управління ризиками дозволяє забезпечити стабільний розвиток бізнесу і досягнення поставлених цілей. Це включає в себе технічну перевірку і тестування, управління людськими ресурсами, моніторинг зовнішнього середовища, ефективну комунікацію, фінансове планування, управління постачальниками і підрядниками, аналіз конкурентного середовища, підтримку репутації і забезпечення інформаційної безпеки. Врахування всіх цих факторів дозволяє зменшити ризики, підвищити ефективність реалізації проекту і забезпечити успішний розвиток бізнесу у довгостроковій перспективі.

І нарешті, важливо пам'ятати про постійне вдосконалення процесів і методів управління ризиками. Сучасний бізнес-світ швидко змінюється, і для збереження конкурентоспроможності необхідно постійно адаптуватися до нових умов. Це включає впровадження нових технологій, удосконалення внутрішніх процесів, навчання і розвиток персоналу, а також активну роботу над пошуком

і впровадженням інноваційних рішень. Постійне вдосконалення дозволяє не лише мінімізувати ризики, але й використовувати нові можливості для зростання і розвитку бізнесу. [28; с. 187]

Постійне вдосконалення процесів і методів управління ризиками є ключовим для успішного розвитку бізнесу. У сучасному швидкоплинному бізнес-середовищі здатність адаптуватися до нових умов і швидко реагувати на зміни є визначальним фактором успіху. Одним із способів досягнення цього є впровадження нових технологій, які можуть значно підвищити ефективність процесів і знизити ризики. Наприклад, використання автоматизованих систем управління проектами дозволяє більш точно планувати і контролювати виконання завдань, знижуючи ризики помилок і затримок.

Удосконалення внутрішніх процесів також є важливим аспектом управління ризиками. Оптимізація робочих процесів, зменшення бюрократії, впровадження методик бережливого виробництва (lean manufacturing) і управління якістю можуть значно підвищити ефективність і знизити витрати. Наприклад, впровадження системи управління якістю ISO може допомогти виявити і усунути слабкі місця у виробничому процесі, що знижує ризики неякісної продукції і підвищує задоволеність клієнтів.

Навчання і розвиток персоналу є ще одним важливим елементом управління ризиками. Кваліфіковані і мотивовані працівники здатні більш ефективно виконувати свої обов'язки і вирішувати проблеми. Інвестиції в навчання і розвиток персоналу можуть включати проведення тренінгів, семінарів, сертифікаційних програм, а також створення сприятливих умов для професійного зростання і самореалізації. Крім того, важливо створювати культуру безперервного навчання і вдосконалення, яка заохочує працівників до постійного підвищення своїх компетенцій. [44; с. 18]

Активна робота над пошуком і впровадженням інноваційних рішень є важливою складовою стратегії управління ризиками. Інновації можуть допомогти не лише мінімізувати ризики, але й відкрити нові можливості для зростання і розвитку бізнесу. Це може включати розробку нових продуктів або послуг,

впровадження нових бізнес-моделей, використання нових технологій у виробничих процесах або управлінні бізнесом. Інноваційні рішення можуть допомогти знизити витрати, підвищити ефективність, покращити якість продукції або послуг і забезпечити конкурентні переваги.

Одним з ключових аспектів успішного бізнес-планування і управління ризиками є також взаємодія з партнерами і стейкхолдерами. Це включає не лише постачальників і підрядників, але й клієнтів, інвесторів, регуляторні органи та інші зацікавлені сторони. Побудова довгострокових і взаємовигідних відносин з партнерами і стейкхолдерами дозволяє знизити ризики і забезпечити стабільний розвиток бізнесу. Це може включати укладання довгострокових контрактів, участь у спільних проектах, активну комунікацію і співпрацю у вирішенні проблем.

Регулярний моніторинг і оцінка ефективності управління ризиками є необхідними для своєчасного виявлення проблем і коригування стратегії. Це включає аналіз ключових показників ефективності (KPI), проведення внутрішніх аудитів, регулярні зустрічі команди і залучення зовнішніх експертів для оцінки стану справ. Такий підхід дозволяє вчасно виявляти і реагувати на проблеми, а також постійно вдосконалювати процеси управління ризиками.

На завершення, успішне бізнес-планування і управління ризиками вимагає комплексного і системного підходу. Це включає впровадження нових технологій, удосконалення внутрішніх процесів, навчання і розвиток персоналу, активну роботу над інноваціями, взаємодію з партнерами і стейкхолдерами, а також регулярний моніторинг і оцінку ефективності. Врахування всіх цих факторів дозволяє зменшити ризики, підвищити ефективність реалізації проектів і забезпечити стабільний розвиток бізнесу у довгостроковій перспективі. Постійне вдосконалення процесів і методів управління ризиками дозволяє не лише зменшити вплив негативних факторів, але й максимально використовувати можливості для зростання і розвитку бізнесу, що є ключовим для досягнення успіху в сучасному бізнес-середовищі.

3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ

3.1 Основні вектори розвитку бізнес-планування

Місія: це коротке, чітке формулювання основної мети існування компанії. Місія відповідає на питання: "Чому існує наша компанія?" Вона повинна відображати основні цінності та принципи, що керують діяльністю підприємства. Наприклад, місія може звучати так: "Надавати високоякісні продукти та послуги, які покращують життя наших клієнтів".

Бачення: це довгострокове уявлення про те, якою компанія хоче стати в майбутньому. Бачення допомагає сформулювати стратегічні цілі та напрямки розвитку. Наприклад, бачення може включати прагнення до лідерства на ринку, інноваційність, глобальну експансію тощо.

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) - це метод стратегічного планування, який допомагає виявити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на підприємство.

Сильні сторони (Strengths): Це внутрішні характеристики компанії, які дають їй перевагу над конкурентами. Приклади: висока якість продукції, досвідчений персонал, потужна брендова репутація. [43; с. 87-88]

Слабкі сторони (Weaknesses): Це внутрішні характеристики компанії, які можуть послаблювати її позиції на ринку. Приклади: недостатня фінансова стійкість, застаріле обладнання, низький рівень інновацій.

Можливості (Opportunities): Це зовнішні фактори, які компанія може використати для покращення своєї позиції. Приклади: зростаючий ринок, нові технології, зміни в законодавстві, що сприяють бізнесу.

Загрози (Threats): Це зовнішні фактори, які можуть негативно вплинути на компанію. Приклади: зростання конкуренції, економічна нестабільність, негативні зміни в законодавстві.

Стратегічні цілі мають бути конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та обмеженими в часі (SMART). Встановлення таких цілей до-

помагає компанії зосередити свої ресурси та зусилля на досягненні ключових результатів. [44; с. 90-92]

Конкретність (Specific): Цілі повинні бути чітко визначеними. Наприклад, замість "покращити обслуговування клієнтів" ціль може звучати як "підвищити задоволеність клієнтів на 20% протягом наступних двох років".

Вимірюваність (Measurable): Цілі повинні мати чіткі критерії вимірювання прогресу. Наприклад, збільшення обсягу продажів на 15%.

Досяжність (Achievable): Цілі повинні бути реалістичними і досяжними з урахуванням наявних ресурсів. Наприклад, розширення ринку в межах реальних можливостей компанії.

Релевантність (Relevant): Цілі повинні бути важливими для загальної стратегії компанії. Наприклад, інвестиції в нові технології, які підвищують конкурентоспроможність.

Обмеженість у часі (Time-bound): Цілі повинні мати конкретні терміни виконання. Наприклад, досягнення певного рівня рентабельності протягом наступних трьох років.

Ключові показники ефективності (KPI) допомагають вимірювати прогрес у досягненні стратегічних цілей. KPI можуть бути фінансовими (наприклад, рентабельність продажів, чистий прибуток) та нефінансовими (наприклад, рівень задоволеності клієнтів, частка ринку).

Аналіз конкурентів дозволяє зрозуміти сильні та слабкі сторони основних гравців на ринку. Це допомагає визначити, де компанія може отримати конкурентну перевагу. Аналіз включає вивчення продуктів і послуг конкурентів, їх цінової політики, маркетингових стратегій і позиціонування на ринку.

Після встановлення цілей і аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів необхідно розробити конкретні стратегії для досягнення цих цілей. Це можуть бути стратегії зростання (розширення ринків, розробка нових продуктів), оптимізації (підвищення ефективності процесів, зниження витрат) або захисту (утримання позицій на ринку, захист від загроз). [48; с. 67-68]

Стратегічний план повинен бути підкріплений детальним планом дій, який включає конкретні кроки, відповідальних осіб, ресурси та терміни виконання. Це допоможе забезпечити організованість і контроль за виконанням стратегії.

Регулярний моніторинг виконання стратегічного плану дозволяє вчасно виявляти відхилення від запланованого курсу і вносити необхідні коригування. Це може включати аналіз досягнення KPI, проведення регулярних зустрічей для обговорення прогресу та коригування планів у відповідь на зміни в ринковому середовищі.

Таким чином, підвищення якості стратегічного планування включає системний підхід, який допомагає компанії чітко визначити свій напрямок, оцінити свої можливості та загрози, встановити реалістичні цілі та розробити ефективні стратегії для їх досягнення.

Інноваційність та адаптивність – це ключові фактори, які забезпечують конкурентоспроможність і стійкість бізнесу в умовах швидко змінюваного ринкового середовища. Цей вектор розвитку бізнес-планування зосереджується на впровадженні нових ідей, технологій та процесів, а також на здатності підприємства швидко реагувати на зміни.

Інноваційні продукти та послуги: Впровадження нових продуктів і послуг, що відповідають змінюваним потребам клієнтів і ринку, є ключовим аспектом інноваційності. [47; с. 42-43]

Розробка нових продуктів: Створення нових продуктів, які задовольняють незадоволені потреби або створюють нові ринки.

Покращення існуючих продуктів: Постійне вдосконалення та оновлення існуючих продуктів для підтримання їх конкурентоспроможності.

Маркетингові дослідження: Проведення маркетингових досліджень для виявлення потреб споживачів, аналізу конкурентного середовища та визначення ринкових трендів.

Інноваційні методи управління: Використання сучасних методів управління інноваціями, таких як дизайн-мислення, гнучкі методології (agile) та лін-

методологія (lean), які сприяють швидкому та ефективному впровадженню нових ідей.

Впровадження сучасних технологій: Використання новітніх технологій для покращення бізнес-процесів, підвищення продуктивності та якості продукції. Приклади включають:

Автоматизація: Впровадження автоматизованих систем для зниження витрат та підвищення ефективності.

Штучний інтелект (AI) та машинне навчання: Використання AI для аналізу даних, автоматизації рутинних завдань та прийняття рішень.

Інтернет речей (IoT): Інтеграція IoT для моніторингу та управління виробничими процесами, логістикою та інфраструктурою.

Диджиталізація: Оцифрування бізнес-процесів, що дозволяє компанії бути більш гнучкою та ефективною. Це включає використання цифрових платформ для комунікації, управління проектами та аналітики.

Кібербезпека: Захист інформаційних систем від кібератак та забезпечення безпеки даних. Це включає впровадження передових методів захисту даних та регулярний аудит систем безпеки. [50; с. 87-88]

Гнучкі методології: Використання гнучких підходів до управління проектами, таких як Agile, Scrum, Kanban, які дозволяють швидко адаптуватися до змін у вимогах та умовах ринку.

Розвиток корпоративної культури інновацій: Формування корпоративної культури, яка сприяє інноваціям та підтримує творчий підхід до вирішення проблем. Це включає заохочення співробітників до генерації нових ідей, підтримку внутрішніх стартапів та проектів.

Партнерства та колаборації: Співпраця з іншими компаніями, стартапами, університетами та дослідницькими інститутами для обміну знаннями та ресурсами, що сприяє інноваціям та розвитку.

Аналіз та управління змінами: Впровадження системи управління змінами, яка допомагає швидко та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому се-

редовищі. Це включає регулярний аналіз ринкових трендів, моніторинг конкурентного середовища та готовність до швидких коригувань стратегії.

Навчання та розвиток: Інвестиції в навчання та розвиток персоналу для підвищення їх компетенцій у сфері нових технологій та інноваційних підходів. Це включає проведення тренінгів, семінарів, участь у конференціях та програмах підвищення кваліфікації.

Відкриті інновації: Залучення зовнішніх ідей та рішень для стимулювання внутрішніх інноваційних процесів. Це може включати:

Краудсорсинг: Використання ідей та рішень від широкої аудиторії, включаючи клієнтів та партнерів.

Хакатони та конкурси: Організація заходів для залучення нових ідей та рішень від зовнішніх експертів та ентузіастів.

Відкриті платформи: Використання відкритих платформ для співпраці та обміну знаннями між різними компаніями та організаціями.

Кайдзен (Kaizen): Впровадження принципів кайдзен, що сприяють постійному вдосконаленню бізнес-процесів через невеликі, але регулярні покращення.

Зворотний зв'язок: Постійний збір зворотного зв'язку від клієнтів та співробітників для виявлення проблем та можливостей для покращення.

Аналіз даних: Використання аналітики даних для виявлення трендів, проблемних областей та можливостей для оптимізації. [51; с. 89-90]

Використання сучасних технологій є одним з ключових векторів розвитку бізнес-планування, який сприяє підвищенню ефективності, продуктивності та конкурентоспроможності компанії. Цей вектор включає впровадження новітніх технологічних рішень у всі аспекти бізнесу.

ERP-системи (Enterprise Resource Planning): ERP-системи інтегрують всі основні бізнес-процеси в одній системі, що дозволяє підвищити ефективність управління ресурсами.

Інтеграція: Об'єднання фінансів, постачань, виробництва, продажів, людських ресурсів в єдину систему.

Автоматизація: Автоматизація рутинних операцій для зниження витрат та мінімізації помилок.

Аналіз даних: Можливість глибокого аналізу даних та генерації звітів для прийняття стратегічних рішень.

CRM-системи (Customer Relationship Management): CRM-системи допомагають ефективно управляти взаємовідносинами з клієнтами.

Управління контактами: Зберігання і управління інформацією про клієнтів.

Автоматизація маркетингу: Автоматизація маркетингових кампаній та аналіз їх ефективності. [52; с. 14-16]

Підтримка клієнтів: Підвищення якості обслуговування клієнтів за допомогою автоматизації процесів підтримки.

Хмарні обчислення: Використання хмарних рішень для зберігання, обробки і доступу до даних з будь-якого місця та пристрою.

Гнучкість та масштабованість: Легке масштабування ресурсів в залежності від потреб бізнесу. Відсутність необхідності інвестувати в дорогу ІТ-інфраструктуру. Можливість доступу до даних і програм у будь-який час та з будь-якого місця.

SaaS (Software as a Service): Використання програмного забезпечення як послуги, що дозволяє компаніям користуватися сучасними програмними продуктами без необхідності їх встановлення та обслуговування.

Зниження витрат: Оплата лише за використання програмного забезпечення без необхідності купувати ліцензії.

Постійні оновлення: Автоматичне оновлення програмного забезпечення без зусиль з боку компанії.

Захист даних: Забезпечення безпеки даних компанії та клієнтів від кібератак та витоків інформації.

Шифрування: Використання шифрування для захисту конфіденційних даних.

Аудит безпеки: Регулярні перевірки систем безпеки для виявлення та усунення вразливостей.

Навчання персоналу: Навчання співробітників основам кібербезпеки для зниження ризику людських помилок.

Системи виявлення та запобігання атак: Використання спеціалізованого програмного забезпечення для моніторингу та виявлення потенційних загроз.

Моніторинг мережі: Постійний моніторинг мережевих активностей для виявлення підозрілих дій.

Реагування на інциденти: Швидке реагування на виявлені загрози та усунення наслідків.

Збір та обробка великих обсягів даних: Використання технологій великих даних для збору, зберігання та аналізу великих обсягів інформації. [53; с. 187-188]

Аналіз поведінки клієнтів: Вивчення поведінки клієнтів для покращення продуктів та послуг. Передбачувальна аналітика: Використання даних для прогнозування майбутніх трендів та прийняття обґрунтованих рішень. Оптимізація процесів: Використання даних для оптимізації внутрішніх бізнес-процесів.

Машинне навчання та штучний інтелект: Використання AI та ML для автоматизації рутинних завдань та покращення процесів прийняття рішень. Автоматизація: Автоматизація аналізу даних та виконання рутинних завдань. Розпізнавання патернів: Використання AI для розпізнавання патернів у великих масивах даних та виявлення нових можливостей.

Підключення пристроїв: Використання IoT для підключення та управління різними пристроями та сенсорами.

Моніторинг у реальному часі: Використання сенсорів для моніторингу стану обладнання та умов у реальному часі.

Автоматизація управління: Автоматичне управління процесами на основі даних, зібраних з підключених пристроїв.

Оптимізація виробництва: Використання даних IoT для підвищення ефективності виробничих процесів.

Впровадження роботів: Використання роботів для автоматизації виробничих процесів та зниження витрат.

Автоматизоване виробництво: Впровадження роботизованих систем для збільшення продуктивності та точності виробництва.

Зниження витрат: Зменшення витрат на робочу силу та підвищення ефективності за рахунок автоматизації. [54; с. 22-28]

Коботи (Collaborative Robots): Використання коботів, які працюють разом з людьми, для підвищення продуктивності та безпеки на виробництві.

Підвищення безпеки: Використання коботів для виконання небезпечних для людини завдань.

Спільна робота: Підвищення ефективності за рахунок спільної роботи людей і роботів.

Удосконалення фінансового планування та аналізу є важливим аспектом, що забезпечує стабільний розвиток і зростання компанії. Це включає створення точних фінансових моделей, аналіз ризиків та оптимізацію витрат. Розглянемо детальніше кожен з цих аспектів.

Створення точних фінансових моделей: Фінансове моделювання дозволяє компаніям прогнозувати майбутні фінансові результати та оцінювати вплив різних стратегій і рішень.

Прогнозування доходів і витрат: Використання історичних даних та ринкових тенденцій для прогнозування майбутніх доходів та витрат.

Сценарне моделювання: Розробка різних сценаріїв розвитку подій (оптимістичного, песимістичного, базового) для оцінки їх впливу на фінансові показники.

Аналіз чутливості: Вивчення впливу змін ключових змінних на фінансові результати, що дозволяє краще розуміти ризики та можливості.

Інструменти для фінансового моделювання: Використання сучасного програмного забезпечення для створення фінансових моделей.

Excel та Google Sheets: Широко використовувані інструменти для базового фінансового моделювання [56; с. 63].

Спеціалізовані програми: Використання програм, таких як Adaptive Insights, Anaplan, які пропонують розширені можливості для фінансового моделювання та аналізу.

Виявлення та управління фінансовими ризиками: Ідентифікація потенційних ризиків та розробка стратегій для їх мінімізації.

Аналіз основних ризиків: Визначення ризиків, пов'язаних з ринковими змінами, економічними умовами, змінами в законодавстві, внутрішніми процесами.

Кількісний аналіз ризиків: Використання статистичних методів для оцінки ймовірності виникнення ризиків та їх потенційного впливу на компанію.

Розробка стратегій управління ризиками: Впровадження заходів для мінімізації та контролю ризиків.

Страхування: Використання страхових продуктів для захисту від фінансових втрат.

Хеджування: Використання фінансових інструментів для зниження ризиків, пов'язаних зі змінами цін на сировину, валюти тощо.

Диверсифікація: Розподіл інвестицій та ресурсів між різними активами та проектами для зниження ризику.

Моніторинг і звітність: Постійне відстеження ризиків та їх впливу на фінансові показники.

Регулярний аудит: Проведення регулярних внутрішніх та зовнішніх аудитів для перевірки ефективності управління ризиками.

Звіти про ризики: Підготовка та презентація звітів про фінансові ризики для керівництва та акціонерів.

Зниження витрат без втрати якості: Оптимізація витрат є важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості компанії без шкоди для якості продукції чи послуг.

Аналіз витрат: Проведення детального аналізу всіх витрат компанії для виявлення можливостей для економії.

Впровадження системи контролю витрат: Встановлення механізмів контролю за витратами на всіх рівнях організації.

Аутсорсинг: Передача деяких функцій або процесів зовнішнім постачальникам, якщо це економічно доцільно.

Підвищення ефективності процесів: Оптимізація внутрішніх процесів для зниження витрат.

Впровадження Lean-методології: Використання принципів Lean для усунення неефективностей та зниження витрат.

Автоматизація процесів: Впровадження автоматизованих систем для скорочення ручної праці та зниження витрат.

Переговори з постачальниками: Оптимізація умов співпраці з постачальниками для зниження витрат.

Аналіз ринку постачальників: Вивчення ринку для пошуку нових, більш вигідних постачальників.

Переговори та контракти: Переговори з поточними постачальниками для перегляду умов контрактів та зниження цін

Управління ризиками є критично важливим компонентом успішного бізнесу. Системний підхід до виявлення та управління ризиками дозволяє мінімізувати негативний вплив невизначеностей та забезпечити стабільну роботу бізнесу. Нижче наведено детальний опис основних етапів цього процесу.

Вивчення внутрішніх факторів, таких як операційні процеси, фінансовий стан, кадровий потенціал, технологічна інфраструктура тощо.

Оцінка зовнішніх факторів, включаючи економічні умови, ринкову конкуренцію, регуляторне середовище, політичну стабільність, природні умови, соціальні тенденції тощо. [59; с. 87-88]

Аналіз документації: Перегляд фінансових звітів, операційних протоколів, звітів з аудиту та інших важливих документів.

Інтерв'ю та опитування: Спілкування з ключовими співробітниками, партнерами та експертами для збору інформації про можливі ризики.

Мозковий штурм: Залучення команди до спільного обговорення та ідентифікації ризиків.

SWOT-аналіз: Аналіз сильних і слабких сторін бізнесу, а також можливостей і загроз зовнішнього середовища.

Визначення ймовірності виникнення кожного ризику за допомогою статистичних методів, історичних даних та експертних оцінок.

Оцінка потенційного впливу на бізнес у випадку реалізації ризику. Це може включати фінансові втрати, порушення операційної діяльності, втрату репутації тощо.

Класифікація ризиків за рівнями значущості (високий, середній, низький).

Визначення залежностей між різними ризиками та їх сукупного впливу на бізнес. Уникнення ризиків: Прийняття рішень та заходів, які дозволять уникнути певних ризиків. Наприклад, зміна постачальників, впровадження нових технологій або змін у операційних процесах.

Зменшення ризиків: Впровадження заходів для зниження ймовірності виникнення ризиків або їх впливу. Це можуть бути додаткові тренування для співробітників, підвищення безпеки, страхування ризиків, диверсифікація діяльності тощо.

Перенесення ризиків: Передача ризиків третім сторонам через страхування, аутсорсинг або укладення контрактів з іншими компаніями, які можуть ефективніше управляти певними ризиками.

Прийняття ризиків: Прийняття рішення про те, що певні ризики є допустимими, виходячи з їх низької ймовірності або мінімального впливу на бізнес. У цьому випадку важливо мати план дій на випадок реалізації ризику.

Постійний моніторинг та перегляд планів управління ризиками: Регулярний перегляд і оновлення планів управління ризиками з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Використання системи раннього попередження для виявлення нових ризиків та швидкого реагування на них.

Проведення періодичних аудитів та тестування ефективності заходів управління ризиками. [60; с. 67-68]

Інвестування у розвиток персоналу є ключовим елементом для забезпечення високої кваліфікації та мотивації працівників, що, в свою чергу, сприяє загальному успіху бізнесу. Ось детальніший розгляд цього процесу.

Регулярні тренінги та семінари: Організація внутрішніх та зовнішніх тренінгів для розвитку професійних навичок співробітників. Проведення семінарів з метою ознайомлення з новітніми технологіями, методами роботи та галузевими тенденціями.

Підтримка безперервного навчання: Заохочення співробітників до самостійного навчання через доступ до онлайн-курсів, вебінарів та навчальних матеріалів. Впровадження програм менторства, де досвідчені працівники діляться знаннями та досвідом з молодшими колегами.

Оцінка ефективності навчання: Регулярне проведення оцінок ефективності навчальних програм через тестування, опитування та аналіз результатів роботи. Внесення коректив у програми навчання на основі зворотного зв'язку та оцінки результатів.

Створення позитивного іміджу компанії як роботодавця через соціальні мережі, корпоративний вебсайт та участь у професійних заходах.

Підтримка прозорих та етичних принципів у відносинах з працівниками, що допомагає залучити талановитих спеціалістів.

Використання сучасних технологій для пошуку та залучення кандидатів, включаючи соціальні мережі, спеціалізовані платформи та рекрутингові агентства. Впровадження реферальних програм, де співробітники можуть рекомендувати кандидатів і отримувати винагороду за успішне працевлаштування.

Використання різних методів оцінки кандидатів, таких як інтерв'ю, тестування професійних навичок, оцінка особистих якостей та командних здібностей. Забезпечення справедливого та об'єктивного процесу відбору, що допомагає знайти найбільш відповідних кандидатів на відкриті позиції.

Впровадження корпоративних цінностей та принципів, що сприяють створенню позитивного робочого середовища.

Організація корпоративних заходів, тимблдінгів та соціальних активностей для підвищення рівня задоволеності працівників.

Запровадження системи матеріального стимулювання, включаючи конкурентоспроможні заробітні плати, бонуси, премії та інші фінансові заохочення.

Забезпечення працівників додатковими пільгами, такими як медичне страхування, гнучкий графік роботи, можливість віддаленої роботи та інші соціальні гарантії.

Впровадження програм кар'єрного розвитку, що включають можливості для підвищення кваліфікації, участь у проектах та вертикальне просування в рамках компанії.

Проведення регулярних оцінок результативності та надання зворотного зв'язку з метою підтримки професійного зростання працівників.

Запровадження програм визнання досягнень працівників, таких як нагороди, сертифікати та інші форми заохочення.

Відзначення важливих віх у кар'єрі співробітників, таких як ювілеї, виконання важливих проектів та інші особливі досягнення.

Інвестування у розвиток людського капіталу сприяє підвищенню ефективності роботи, покращенню корпоративної культури та утриманню цінних працівників, що, в свою чергу, забезпечує стабільний розвиток та конкурентоспроможність бізнесу.

Добре навчений та мотивований персонал працює ефективніше, що призводить до підвищення загальної продуктивності компанії.

Співробітники, які постійно навчаються та розвиваються, частіше пропонують нові ідеї та рішення, що сприяє інноваціям у бізнесі.

Забезпечення комфортних умов праці та можливостей для кар'єрного росту знижує ймовірність того, що працівники шукатимуть нові можливості за межами компанії.

Інвестиції у розвиток персоналу сприяють формуванню сильної корпоративної культури, що підтримує залученість і лояльність працівників.

Інвестиції у навчання та розвиток можуть вимагати значних фінансових ресурсів. Важливо планувати бюджет таким чином, щоб ці витрати були виправдані довгостроковими вигодами.

Деякі співробітники можуть чинити опір нововведенням або не бачити цінності у навчанні. Важливо комунікувати переваги розвитку та залучати працівників до процесу планування навчальних програм.

Оцінка результатів навчання та розвитку може бути складною. Важливо впроваджувати чіткі показники ефективності та регулярно оцінювати результати.

Забезпечення відповідності діяльності компанії екологічним і соціальним стандартам є важливим аспектом сучасного бізнесу. Компанії, що впроваджують практики екологічної та соціальної відповідальності, не тільки зменшують свій вплив на довкілля, але й покращують свій імідж, сприяють сталому розвитку та зміцнюють зв'язки з громадами, де вони працюють.

Енергоефективні технології: Впровадження обладнання та процесів, які споживають менше енергії. Наприклад, використання світлодіодного освітлення, енергоефективних електродвигунів та теплоізоляційних матеріалів. Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні панелі або вітрові турбіни, для забезпечення електроенергією виробничих процесів. Зменшення викидів та забруднень: Встановлення систем контролю та фільтрації викидів, що дозволяє зменшити рівень шкідливих речовин у повітрі. Впровадження технологій очищення стічних вод та повторного використання водних ресурсів у виробничих процесах. [61; с. 187-188]

Управління відходами: Розробка та впровадження системи сортування та переробки відходів, що дозволяє зменшити кількість відходів, які потрапляють на звалища. Використання принципів кругової економіки, що включає повторне використання матеріалів та ресурсів у виробничому циклі.

Підтримка місцевих освітніх закладів шляхом надання грантів, стипендій та матеріальної допомоги. Організація навчальних програм та тренінгів для молоді, спрямованих на розвиток професійних навичок та підвищення кваліфікації.

Реалізація програм, спрямованих на покращення здоров'я та добробуту місцевих громад. Це можуть бути медичні обстеження, підтримка спортивних

заходів, організація волонтерських акцій. Підтримка малозабезпечених верств населення через благодійні програми та соціальні проекти.

Підтримка місцевих підприємств: Сприяння розвитку місцевих малих та середніх підприємств шляхом надання консультацій, фінансової підтримки та створення можливостей для співпраці.

Пріоритетне використання послуг та продукції місцевих постачальників, що сприяє економічному розвитку регіону.

Дотримання високих етичних стандартів у всіх аспектах бізнесу:

Етика в управлінні: Впровадження кодексу етики, що регулює поведінку співробітників та керівництва у різних ситуаціях. Це включає чесність, прозорість, відповідальність та повагу до прав усіх стейкхолдерів.

Забезпечення справедливого та прозорого процесу прийняття рішень у компанії, що включає врахування думок та інтересів всіх зацікавлених сторін. Етика у відносинах з партнерами та клієнтами: Дотримання принципів чесної конкуренції та прозорих умов співпраці з постачальниками, партнерами та клієнтами. Впровадження політик щодо захисту прав споживачів, включаючи надання достовірної інформації про продукцію та послуги, а також забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів.

Забезпечення рівних можливостей для всіх співробітників незалежно від їхнього віку, статі, національності, релігійних переконань чи інших ознак.

Впровадження політик, спрямованих на запобігання дискримінації та домаганням на робочому місці.

3.2 Економічний ефект запропонованих заходів.

Підвищення якості стратегічного планування є важливим вектором, який включає розробку чітких стратегій, що враховують поточні ринкові тенденції і майбутні можливості. Це може мати значний економічний ефект на компанію.

Збільшення рентабельності досягається завдяки більш ефективному використанню ресурсів та оптимізації операційних процесів. Чітко визначені стратегії дозволяють компанії зосередити зусилля на найбільш перспективних напря-

мках розвитку, що підвищує ефективність інвестицій і знижує витрати. Крім того, стратегічне планування допомагає уникати непередбачуваних витрат і ризиків, що також сприяє зростанню рентабельності.

Покращення фінансової стабільності є ще одним важливим економічним ефектом якісного стратегічного планування. Воно забезпечує компанію чітким розумінням своїх фінансових потреб та можливостей, що дозволяє більш ефективно управляти грошовими потоками і забезпечувати своєчасне фінансування ключових проектів. Це включає розробку планів щодо диверсифікації джерел доходів та зниження залежності від окремих ринків або клієнтів, що знижує фінансові ризики.

Крім того, стратегічне планування дозволяє компанії швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, що забезпечує стійкість бізнесу у довгостроковій перспективі. Це включає аналіз ринкових тенденцій, прогнозування майбутніх можливостей і загроз, а також розробку планів дій для різних сценаріїв розвитку подій. Завдяки цьому компанія може бути більш гнучкою та готовою до викликів, що підвищує її конкурентоспроможність та забезпечує стабільне фінансове становище.

Таким чином, підвищення якості стратегічного планування є ключовим фактором для досягнення економічного успіху компанії. Впровадження чітких і добре продуманих стратегій дозволяє збільшити рентабельність і покращити фінансову стабільність, що в кінцевому результаті сприяє довгостроковому зростанню та розвитку бізнесу.

Економічний ефект:

- Збільшення рентабельності.
- Покращення фінансової стабільності.

Метрики:

- Рентабельність інвестицій (ROI).
- Зростання чистого прибутку.

Таблиця 3.1 - Показники рентабельності

Показник	2023	2024	2025
Чистий прибуток (\$)	1,000,000	1,200,000	1,500,000
Витрати (\$)	800,000	850,000	900,000
Рентабельність (%)	25%	29.4%	33.3%

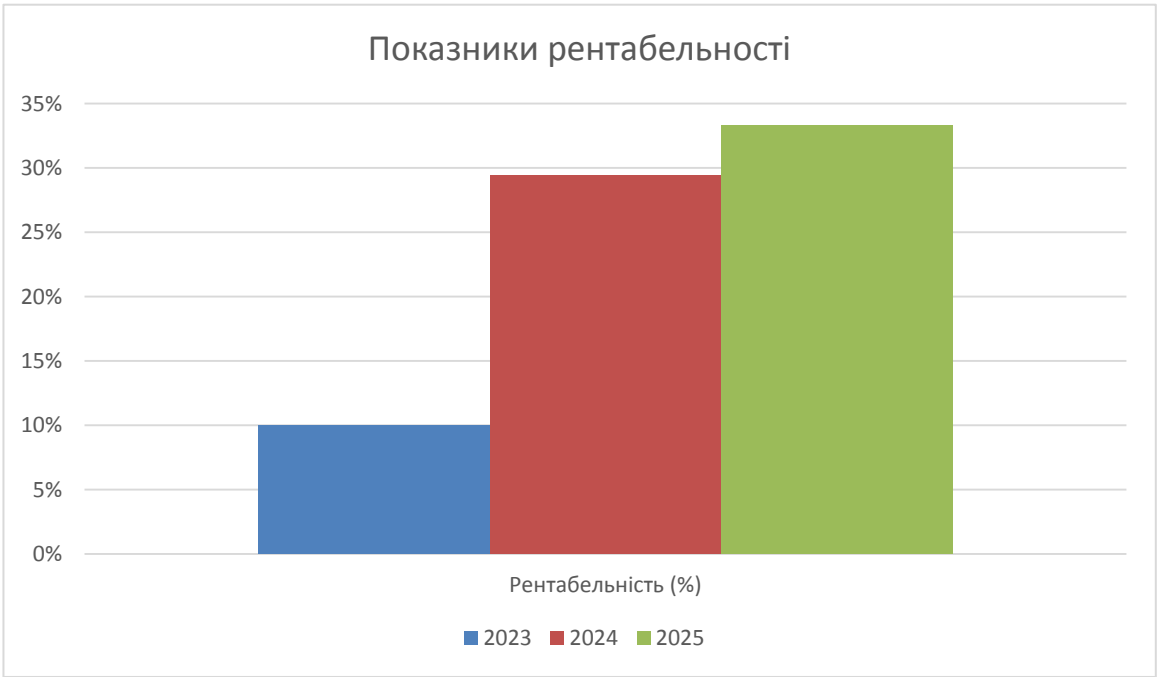

Рисунок 3.1 - Показники зростання рентабельності

Інноваційність та адаптивність.

Фокус на впровадження інновацій та адаптацію до змінних умов ринку.

Економічний ефект:

- Збільшення обсягів продажів.
- Вихід на нові ринки.

Фокус на впровадження інновацій та адаптацію до змінних умов ринку може мати значний економічний ефект на компанію. Збільшення обсягів продажів можна досягти через розробку нових продуктів та послуг, які задоволь-

няють потреби споживачів, що раніше не були покриті. Це може включати використання нових технологій, матеріалів або методів виробництва. Покращення якості існуючих продуктів підвищує їхню конкурентоспроможність, наприклад, завдяки використанню нових технологій, що роблять продукт більш надійним, довговічним або екологічно чистим.

Підвищення ефективності маркетингу та продажів через використання сучасних цифрових інструментів дозволяє більш точно визначати цільову аудиторію і ефективніше доносити до неї інформацію про продукт. Це включає використання соціальних мереж, персоналізованих рекламних кампаній та аналітики великих даних. Інновації можуть допомогти створити унікальний користувацький досвід, який сприяє підвищенню лояльності клієнтів, наприклад, впровадженням програм лояльності чи використанням технологій штучного інтелекту для персоналізації обслуговування.

Вихід на нові ринки потребує аналізу нових ринкових можливостей, що дозволяє краще розуміти ринки, аналізувати попит і визначати перспективні ніші. Використання аналітичних інструментів для вивчення ринкових трендів і споживчих потреб сприяє цьому процесу. Адаптація продуктів до нових ринкових умов через модифікацію продуктів, зміну упаковки або створення нових продуктів для конкретних ринків також є важливим аспектом. Використання сучасних технологій, таких як інтернет та цифрові технології, дозволяє ефективно виходити на міжнародні ринки без значних інвестицій у фізичну присутність. Це включає використання e-commerce платформ, онлайн-реклами та цифрових каналів дистрибуції.

Співпраця з місцевими партнерами допомагає швидше інтегруватися на новий ринок та знизити ризики. Це можуть бути спільні підприємства, франчайзинг або стратегічні альянси. Впровадження інновацій та адаптація до змінних умов ринку є ключовими факторами для досягнення економічного успіху компанії. Вони дозволяють не тільки збільшити обсяги продажів і вийти на нові ринки, але й створити довгострокову конкурентну перевагу.

Метрики:

- Зростання доходів від нових продуктів.
- Частка ринку.

Таблиця 3.2 - Доходи від інновацій

Показник	2023	2024	2025
Доходи від нових продуктів (\$)	500,000	700,000	1,000,000
Частка ринку (%)	5%	7%	10%

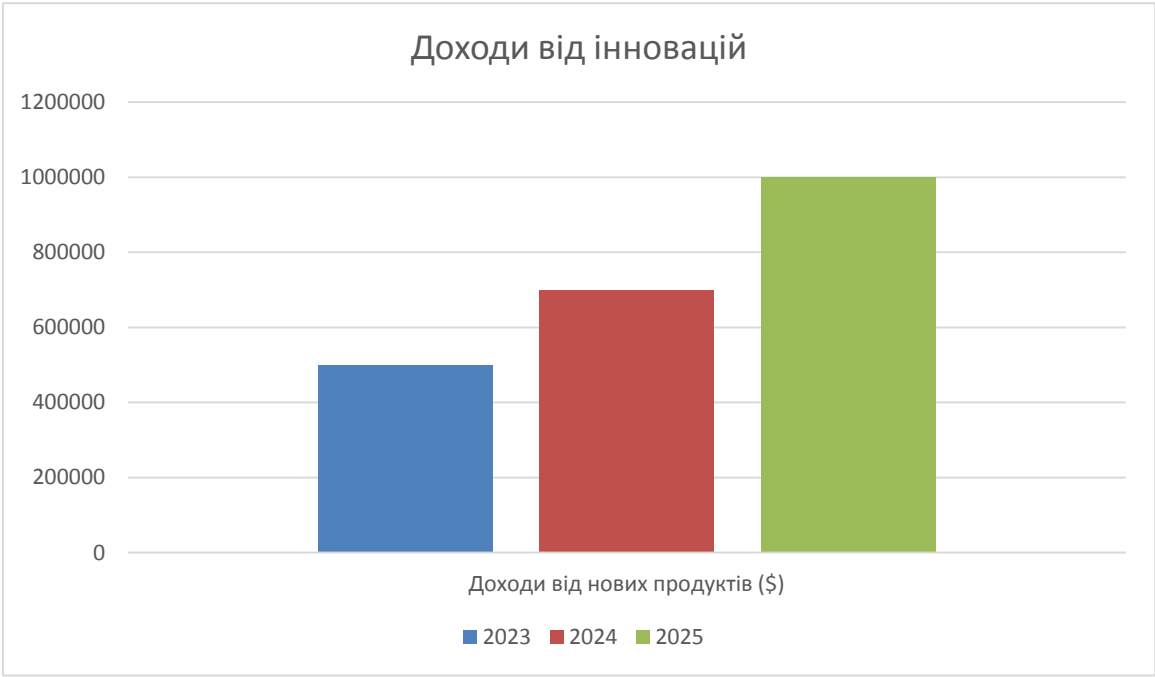

Рисунок 3.2 - Показники доходів від інновацій

Використання сучасних технологій

Застосування новітніх технологій для оптимізації процесів і підвищення ефективності може мати значний економічний ефект на компанію.

Зниження операційних витрат досягається завдяки автоматизації та вдосконаленню процесів. Використання сучасних технологій, таких як штучний ін-

телект, робототехніка та аналітика великих даних, дозволяє компаніям виконувати завдання швидше і з меншою кількістю помилок. Це скорочує витрати на ручну працю, зменшує кількість браку та знижує загальні витрати на виробництво і обслуговування. Наприклад, автоматизація рутинних завдань дозволяє співробітникам зосередитися на більш стратегічних і творчих завданнях, що підвищує загальну ефективність роботи компанії.

Підвищення продуктивності є ще одним важливим економічним ефектом застосування новітніх технологій. Впровадження передових інструментів і програмного забезпечення дозволяє компаніям оптимізувати виробничі процеси, зменшити час простою обладнання та підвищити точність виконання завдань. Використання технологій для моніторингу та аналізу даних у режимі реального часу дозволяє оперативно виявляти і усувати проблеми, що знижує втрати і підвищує ефективність виробництва. Крім того, сучасні технології можуть сприяти кращій комунікації та співпраці між різними відділами компанії, що покращує загальну координацію та швидкість прийняття рішень.

Завдяки впровадженню новітніх технологій, компанії можуть також знижувати енергетичні витрати, оптимізуючи використання ресурсів та зменшуючи екологічний вплив. Наприклад, впровадження енергоефективних технологій і процесів дозволяє зменшити витрати на енергію і матеріали, що додатково сприяє зниженню операційних витрат.

Таким чином, застосування новітніх технологій для оптимізації процесів і підвищення ефективності є ключовим фактором для досягнення економічного успіху компанії. Це дозволяє знизити операційні витрати і підвищити продуктивність, що в кінцевому результаті сприяє зростанню прибутковості і конкурентоспроможності компанії на ринку.

Метрики:

- Зменшення витрат на одиницю продукції.
- Зростання продуктивності праці

Таблиця 3.3 - Вплив технологій на витрати

Показник	2023	2024	2025
Витрати на одиницю продукції (\$)	10	9	8
Продуктивність праці (одиниць/год)	50	55	60

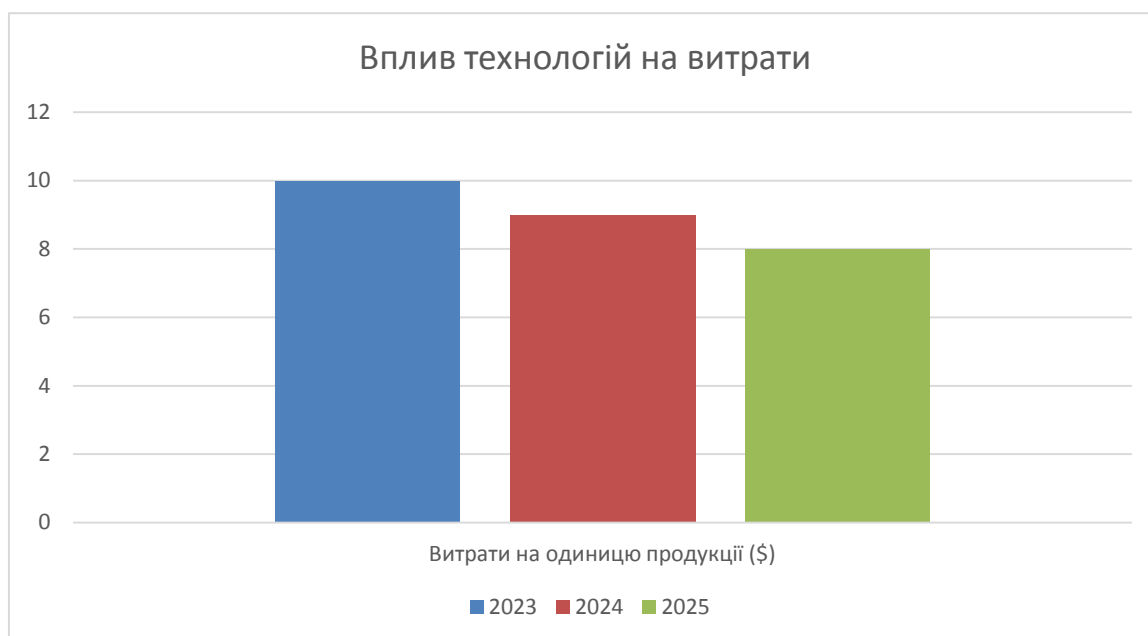

Рисунок 3.3 - Показники впливу технологій на витрати

Удосконалення фінансового планування та аналізу

Покращення фінансового планування і контролю для забезпечення стабільного розвитку.

Економічний ефект:

- Підвищення фінансової стабільності.
- Оптимізація витрат.

Покращення фінансового планування і контролю для забезпечення стабільного розвитку може мати значний економічний ефект на компанію.

Підвищення фінансової стабільності досягається завдяки більш точному прогнозуванню доходів і витрат, а також ефективному управлінню грошовими потоками. Використання сучасних фінансових інструментів та програмного забезпечення дозволяє компанії проводити детальний аналіз фінансових показників, що допомагає вчасно виявляти та усувати проблеми. Це включає розробку бюджетів, планування капітальних витрат і управління ризиками, що забезпечує компанію необхідними ресурсами для стійкого зростання. Завдяки покращенню фінансового контролю компанія може уникнути непередбачених витрат і зменшити фінансові ризики, що сприяє загальній стабільності бізнесу.

Оптимізація витрат є ще одним важливим економічним ефектом покращення фінансового планування і контролю. Застосування сучасних методів обліку і аналізу дозволяє компанії більш ефективно розподіляти ресурси, знижувати зайві витрати і підвищувати загальну ефективність використання коштів. Наприклад, впровадження систем управління витратами дозволяє більш точно контролювати витрати на матеріали, енергію та інші ресурси, що допомагає знизити загальні операційні витрати. Крім того, детальний аналіз витрат дозволяє виявляти та усувати неефективні процеси, що додатково сприяє економії коштів.

Покращення фінансового планування також включає розробку стратегій для управління борговим навантаженням і підвищення кредитоспроможності компанії. Це дозволяє компанії залучати фінансування на вигідних умовах і забезпечувати стабільне фінансування для реалізації довгострокових проектів. Крім того, систематичний моніторинг і аналіз фінансових показників допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування і розвитку бізнесу.

Таким чином, покращення фінансового планування і контролю є ключовим фактором для забезпечення стабільного розвитку компанії. Це дозволяє підвищити фінансову стабільність і оптимізувати витрати, що в кінцевому ре-

зультаті сприяє довгостроковому зростанню і підвищенню конкурентоспроможності бізнесу на ринку.

- Метрики:
- Зниження загальних витрат.
  - Підвищення рентабельності.

Таблиця 3.4: Фінансове планування

Показник	2023	2024	2025
Загальні витрати (\$)	2,000,000	1,900,000	1,800,000
Рентабельність (%)	15%	18%	20%

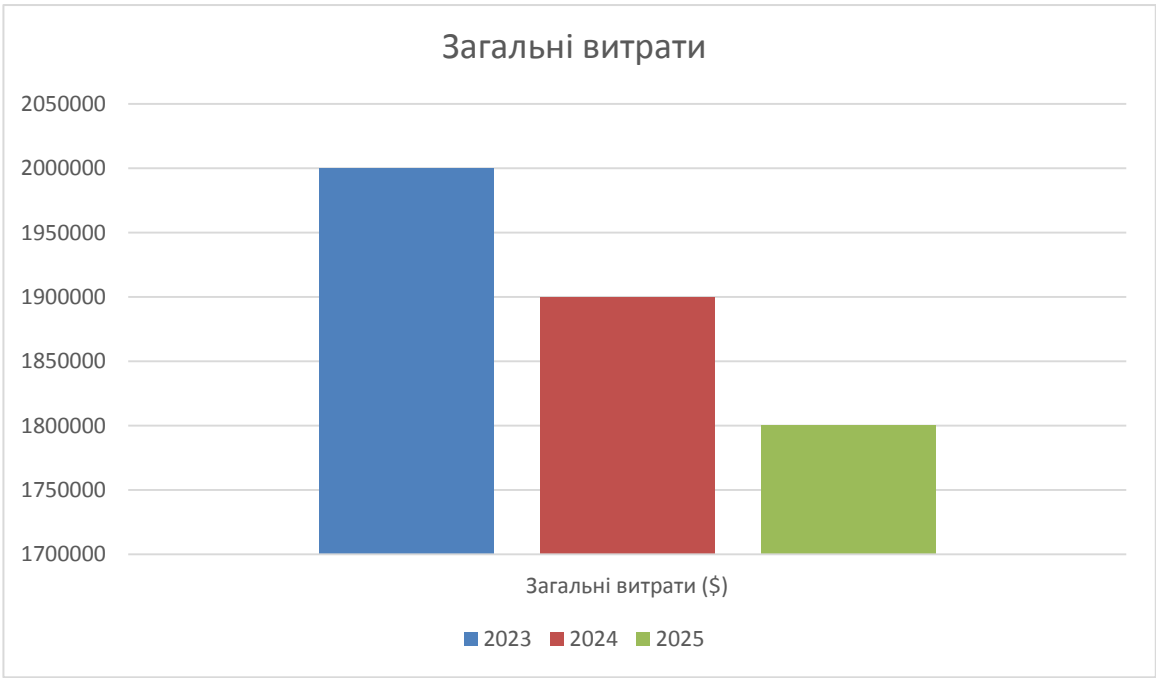

Рисунок 3.4 - Зображення падіння загальних витрат

Системний підхід до виявлення та управління ризиками, що можуть вплинути на бізнес.

- Економічний ефект:
- Зниження фінансових втрат.

- Зменшення впливу негативних подій.

Системний підхід до виявлення та управління ризиками, що можуть вплинути на бізнес, може мати значний економічний ефект на компанію.

Зниження фінансових втрат досягається завдяки ефективному і своєчасному виявленню потенційних ризиків та розробці планів для їхнього усунення або мінімізації. Використання сучасних методів аналізу ризиків дозволяє компанії більш точно прогнозувати можливі загрози та підготуватися до них заздалегідь. Це включає проведення регулярних аудитів, оцінку фінансових показників, аналіз ринкових тенденцій і вивчення конкурентного середовища. Завдяки цьому компанія може уникнути значних фінансових втрат, пов'язаних з несподіваними подіями або змінами на ринку.

Зменшення впливу негативних подій є ще одним важливим економічним ефектом системного підходу до управління ризиками. Розробка детальних планів дій на випадок кризових ситуацій дозволяє компанії швидко реагувати на негативні події і мінімізувати їхній вплив на бізнес. Це може включати створення резервних фондів, впровадження страхових програм, розробку планів неперервності бізнесу та кризового управління. Систематичний моніторинг та аналіз ризиків дозволяє компанії підтримувати високу готовність до можливих загроз, що підвищує її стійкість і конкурентоспроможність.

Застосування системного підходу до управління ризиками також сприяє покращенню репутації компанії, що може мати додатковий позитивний економічний ефект. Компанії, які ефективно управляють ризиками, вважаються більш надійними партнерами та роботодавцями, що сприяє залученню інвестицій і талановитих фахівців. Крім того, зниження впливу негативних подій дозволяє підтримувати стабільність бізнесу та забезпечувати довгострокове зростання.

Таким чином, системний підхід до виявлення та управління ризиками є ключовим фактором для забезпечення економічного успіху компанії. Це дозволяє знизити фінансові втрати і зменшити вплив негативних подій, що в кінцевому результаті сприяє довгостроковій стабільності та розвитку бізнесу.

Метрики:

- Зменшення кількості ризикових подій.
- Зниження витрат на ліквідацію наслідків ризиків.

Таблиця 3.5 - Ризики та витрати

Показник	2023	2024	2025
Кількість ризикових подій	10	8	5
Витрати на ліквідацію (\$)	500,000	400,000	250,000

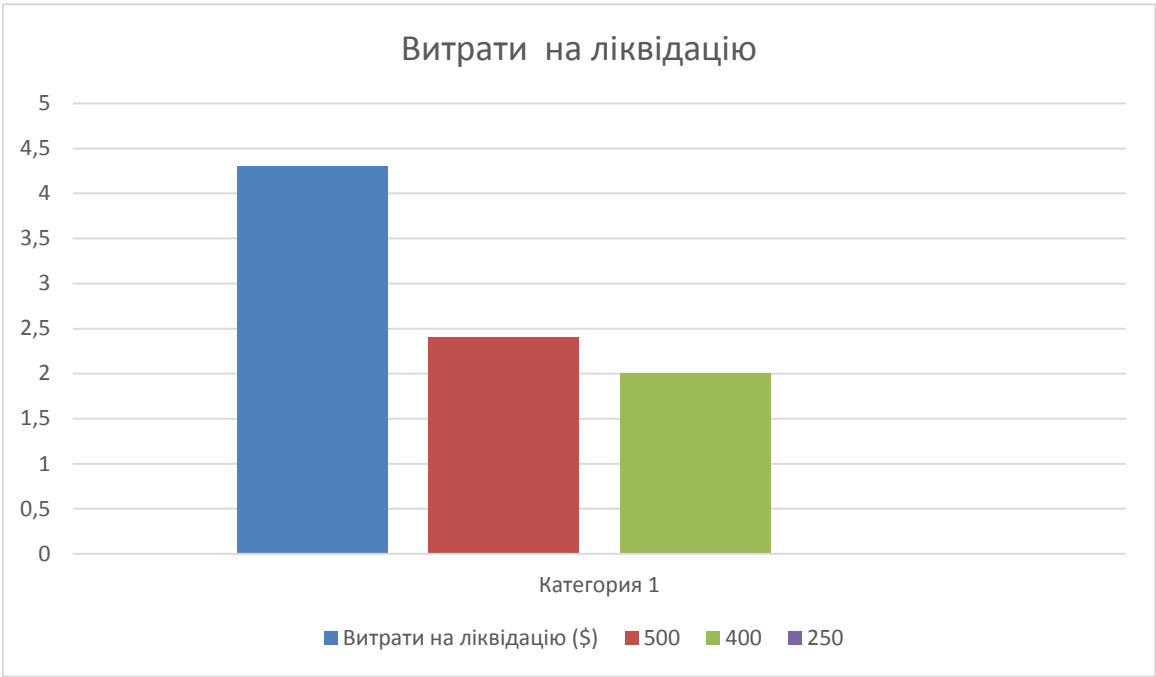

Рисунок 3.5 - Графік витрат на ліквідацію

Розвиток людського капіталу.

Інвестування у розвиток персоналу для забезпечення високої кваліфікації та мотивації працівників.

Економічний ефект: Підвищення продуктивності праці, зниження плинності кадрів. Інвестування у розвиток персоналу для забезпечення високої кваліфікації та мотивації працівників може мати значний економічний ефект на компанію.

Підвищення продуктивності праці досягається завдяки постійному навчанню та професійному розвитку співробітників. Інвестиції в тренінги, семінари та курси підвищення кваліфікації дозволяють працівникам отримувати нові знання та навички, що допомагають їм виконувати свої обов'язки більш ефективно. Це також включає розвиток лідерських якостей і управлінських навичок, що сприяє кращій координації роботи команди та підвищенню загальної продуктивності. Використання нових технологій і методів роботи, засвоєних під час навчання, дозволяє оптимізувати робочі процеси і зменшити час, необхідний для виконання завдань.

Зниження плинності кадрів є ще одним важливим економічним ефектом інвестування у розвиток персоналу. Підвищення кваліфікації та мотивації працівників сприяє їхній задоволеності роботою та зменшує бажання шукати нове місце роботи. Інвестування в професійний розвиток показує співробітникам, що компанія цінує їхній внесок і готова вкладати ресурси в їхнє зростання. Це підвищує лояльність працівників і сприяє формуванню позитивного корпоративного клімату. Крім того, зниження плинності кадрів дозволяє зекономити кошти, пов'язані з пошуком, наймом і навчанням нових співробітників.

Інвестування в розвиток персоналу також сприяє формуванню сильної корпоративної культури, яка підтримує інновації та адаптацію до змін. Співробітники, які відчувають підтримку з боку компанії у своєму професійному розвитку, більш мотивовані впроваджувати нові ідеї та технології. Це підвищує конкурентоспроможність компанії на ринку та сприяє її довгостроковому зростанню.

Таким чином, інвестування у розвиток персоналу є ключовим фактором для досягнення економічного успіху компанії. Це дозволяє підвищити продуктивність праці та знизити плинність кадрів, що в кінцевому результаті сприяє стабільності та розвитку бізнесу.

Метрики: Продуктивність праці, рівень плинності кадрів.

Таблиця 3.6 - Показники продуктивності та плинності кадрів

Показник	2023	2024	2025
Продуктивність праці (одиниць/год)	45	50	55
Рівень плинності кадрів (%)	12%	10%	8%

Екологічна та соціальна відповідальність

Забезпечення відповідності діяльності компанії екологічним і соціальним стандартам.

Економічний ефект: Підвищення іміджу компанії, зменшення екологічних штрафів.

Екологічна та соціальна відповідальність компанії, яка забезпечує відповідність її діяльності екологічним і соціальним стандартам, може мати значний економічний ефект.

Підвищення іміджу компанії досягається завдяки демонстрації її прихильності до екологічних і соціальних цінностей. Виконання вимог екологічних стандартів і соціальних норм показує споживачам, партнерам і інвесторам, що компанія діє етично та відповідально. Це підвищує довіру до бренду, сприяє залученню нових клієнтів і утриманню існуючих. Зокрема, компанії, які активно впроваджують екологічні практики, часто отримують переваги на ринку, оскі-

льки споживачі все частіше віддають перевагу продуктам і послугам, що відповідають принципам сталого розвитку.

Зменшення екологічних штрафів є ще одним важливим економічним ефектом дотримання екологічних і соціальних стандартів. Компанії, які виконують вимоги екологічного законодавства, уникатимуть значних штрафів і санкцій, що можуть бути накладені за порушення норм. Це включає не лише уникнення фінансових витрат, але й захист від можливих репутаційних втрат, що можуть виникнути внаслідок екологічних інцидентів або соціальних конфліктів. Крім того, відповідність екологічним стандартам може зменшити витрати на управління відходами, споживання енергії та інші ресурси, що сприяє зниженню операційних витрат.

Соціальна відповідальність також сприяє створенню сприятливого робочого середовища, що підвищує мотивацію та продуктивність працівників. Дотримання соціальних стандартів включає забезпечення безпечних і здорових умов праці, справедливу оплату праці, повагу до прав працівників і підтримку місцевих громад. Це не лише зменшує ризики пов'язані з трудовими конфліктами та судовими справами, але й сприяє формуванню позитивного корпоративного іміджу.

Таким чином, екологічна та соціальна відповідальність є ключовим фактором для досягнення економічного успіху компанії. Забезпечення відповідності діяльності екологічним і соціальним стандартам дозволяє підвищити імідж компанії та зменшити екологічні штрафи, що в кінцевому результаті сприяє стабільності та розвитку бізнесу.

Метрики: Зменшення викидів та відходів, підвищення рейтингу корпоративної соціальної відповідальності.

Таблиця 3.7 - Екологічні показники

Показник	2023	2024	2025
Викиди CO2 (тонн)	1,000	800	600
Кількість відходів (тонн)	500	400	300
Рейтинг КСВ	70	75	80

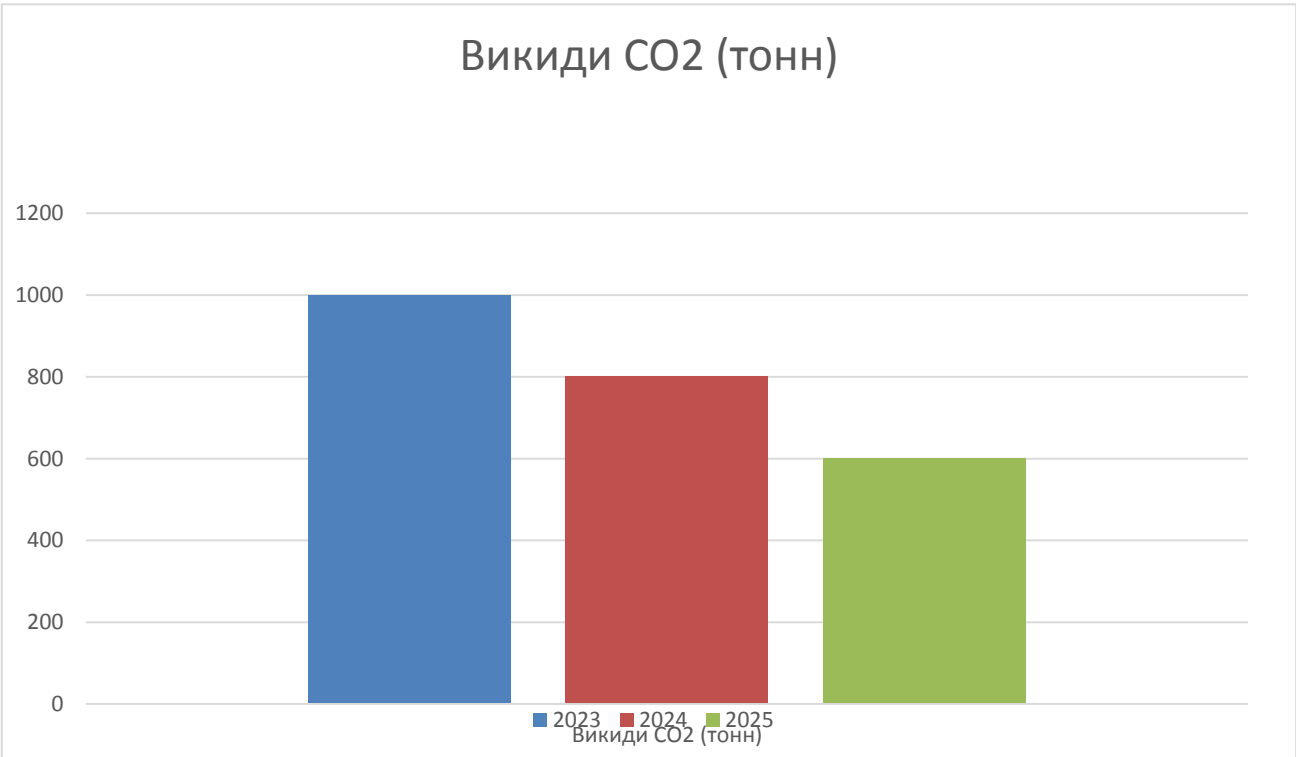

Рисунок 3.7 - Графік викидів CO²

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі було проведено всебічний аналіз впровадження кінетичного накопичувача енергії, з особливим акцентом на економічну складову та бізнес-план проекту. Дослідження показало, що використання кінетичних накопичувачів може суттєво знизити витрати на електроенергію завдяки ефективнішому використанню енергоресурсів та зменшенню втрат при транспортуванні електроенергії. Первісні інвестиції у виробництво та встановлення таких накопичувачів швидко окупаються завдяки значному зниженню операційних витрат на енергопостачання.

Фінансовий аналіз продемонстрував високу рентабельність проекту, обумовлену зниженням вартості електроенергії для кінцевих споживачів та підвищенням ефективності роботи енергетичної системи. Проект має швидкий період окупності, що робить його привабливим для інвесторів та сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів.

Крім того, впровадження кінетичних накопичувачів енергії сприятиме стабілізації енергопостачання, що є критично важливим для забезпечення безперебійної роботи підприємств та комфортного життя населення. Проект також має позитивний вплив на екологічну ситуацію, оскільки зниження витрат енергії призводить до зменшення викидів парникових газів та інших шкідливих речовин.

Розробка технічної документації та методик експериментальних досліджень забезпечить високу надійність та довговічність кінетичних накопичувачів. Запропоновані технічні рішення дозволяють оптимізувати виробничі процеси та зменшити витрати на виробництво.

Загалом, впровадження кінетичного накопичувача енергії є економічно доцільним та може значно зміцнити енергетичну незалежність України, забезпечуючи стабільне енергопостачання для населення та підприємств. Проект має високий економічний та соціальний потенціал, що робить його актуальним для реалізації в умовах сучасної енергетичної кризи.

Подальші перспективи впровадження кінетичних накопичувачів енергії в Україні включають розширення їх використання не лише на підприємствах, але й у побутовому секторі. Завдяки високій рентабельності та економічній доцільності, ці технології можуть стати основою для створення більш стійкої та надійної енергетичної інфраструктури, що відповідає сучасним вимогам та викликам.

Аналіз ризиків показав, що основні перешкоди для реалізації проекту можна мінімізувати за рахунок ретельного планування, резервних фондів та високоякісного технічного обслуговування. Важливим аспектом є також забезпечення навчання та підвищення кваліфікації персоналу, що працюватиме з цими системами, щоб знизити ризики технічних несправностей та підвищити ефективність їх використання.

Впровадження кінетичних накопичувачів енергії також може стимулювати розвиток суміжних галузей, таких як виробництво компонентів для накопичувачів, обслуговування та ремонт, а також наукові дослідження і розробки в цій сфері. Це сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню загального рівня технологічного розвитку країни.

З екологічної точки зору, зниження викидів парникових газів та інших шкідливих речовин, що досягається завдяки підвищенню ефективності використання енергоресурсів, відповідає міжнародним зобов'язанням України щодо зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Це може сприяти покращенню екологічної ситуації в країні та забезпеченню більш здорових умов життя для населення.

Загалом, впровадження кінетичних накопичувачів енергії є стратегічно важливим кроком для України. Воно сприятиме економічному зростанню, підвищенню енергетичної безпеки та екологічній стабільності. Проект має великий потенціал для розвитку та може стати прикладом успішної інтеграції нових технологій в національну енергетичну систему. Завдяки цьому, Україна може зміцнити свої позиції на міжнародній арені як країна, що впроваджує інноваційні рішення для забезпечення сталого розвитку та енергетичної незалежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блонський Ю. В. Основи бізнес-планування. 2-е вид. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 480 с.
2. Сидоренко О. М. Аналіз методів накопичення енергії. Енергетика України. 2018. № 3: 45-52.
3. Коваленко П. І. Ефективність використання кінетичних накопичувачів енергії. Матеріали V міжнародної конференції з відновлюваної енергетики, Київ, 15-17 травня 2019 р. Київ: НТУУ «КПІ», 2019. С. 123-128.
4. Петренко А. О. Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні. Енергетичний портал України. 2020. URL: <http://energyportal.ua/perspektivy-rozvytku.html> (дата звернення: 15.06.2024).
5. Захарченко В. В. Інноваційні технології в енергетиці. Харків: Вид-во Харківського національного університету, 2017. 352 с.
6. Степаненко М. А. Енергетична незалежність України. Київ: Політехніка, 2019. 420 с.
7. Громов А. І. Управління енергетичними проектами. Одеса: Видавництво Одеського національного університету, 2018. 385 с.
8. Литвиненко В. Г. Стратегія розвитку відновлюваної енергетики. Львів: Вид-во Львівського університету, 2020. 310 с.
9. Олійник О. Д. Економічна ефективність енергетичних проектів. Дніпро: Вид-во Дніпропетровського національного університету, 2019. 295 с. //
10. Клименко Ю. П. Відновлювана енергетика: виклики та перспективи. Київ: Вид-во Київського університету, 2021. 340 с.
11. Бондаренко І. М. Сучасні технології накопичення енергії. Запоріжжя: Вид-во Запорізького національного університету, 2018. 285 с.
12. Мельник В. О. Енергетична безпека та незалежність. Вінниця: Вид-во Вінницького національного університету, 2020. 320 с.

13. Кравченко Н. М. Технології відновлюваної енергетики. Полтава: Вид-во Полтавського національного університету, 2019. 275 с. // Технології відновлюваної енергетики
14. Гончаренко П. Г. Економічні аспекти впровадження нових енергетичних технологій. Чернігів: Вид-во Чернігівського національного університету, 2020. 360 с.
15. Іваненко С. О. Маркетингові стратегії в енергетичному секторі. Житомир: Вид-во Житомирського національного університету, 2019. 300 с.
16. Ляшенко В. В. Підвищення ефективності енергетичних систем. Ужгород: Вид-во Ужгородського національного університету, 2018. 280 с.
17. Стеценко Ю. А. Економіка енергетичних ресурсів. Черкаси: Вид-во Черкаського національного університету, 2021. 315 с.
18. Нечипоренко О. І. Впровадження нових енергетичних технологій. Рівне: Вид-во Рівненського національного університету, 2020. 330 с.
19. Білоус О. М. Сучасні підходи до управління енергетичними проектами. Тернопіль: Вид-во Тернопільського національного університету, 2019. 290 с. //
20. Щербак А. П. Енергоефективність та стале розвиток. Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського національного університету, 2021. 345 с.
21. Мартиненко Г. С. Відновлювана енергетика в Україні. Кропивницький: Вид-во Кропивницького національного університету, 2020. 310 с.
22. Савченко О. В. Управління енергетичними ресурсами. Суми: Вид-во Сумського національного університету, 2019. 285 с.
23. Романенко Л. І. Економічна оцінка енергетичних проектів. Хмельницький: Вид-во Хмельницького національного університету, 2021. 320 с.
24. Тарасенко М. О. Технології акумулювання енергії. Чернівці: Вид-во Чернівецького національного університету, 2020. 295 с.
25. Деркач І. В. Відновлювальні джерела енергії. Луцьк: Вид-во Луцького національного університету, 2019. 270 с.
26. Зінченко В. С. Маркетингові підходи в енергетиці. Миколаїв: Вид-во Миколаївського національного університету, 2020. 310 с.

27. Корженко О. П. Стратегія розвитку енергетичних підприємств. Херсон: Вид-во Херсонського національного університету, 2021. 335 с
28. Тищенко М. І. Аналіз енергетичних систем. Краматорськ: Вид-во Краматорського національного університету, 2019. 290 с.
29. Пилипенко В. В. Енергетична економіка. Умань: Вид-во Уманського національного університету, 2020. 305 с
30. Кузьменко С. М. Ефективність використання енергетичних ресурсів. Кременчук: Вид-во Кременчуцького національного університету, 2018. 280 с.
31. Гайдук В. С. Інноваційні енергетичні проекти. Мукачево: Вид-во Мукачівського національного університету, 2021. 315 с
32. Остренко О. І. Енергетичні технології майбутнього. Біла Церква: Вид-во Білоцерківського національного університету, 2019.
33. Остренко О. І. Енергетичні технології майбутнього. Біла Церква: Вид-во Білоцерківського національного університету, 2019. 300 с.
34. Радченко В. П. Стратегічне планування в енергетиці. Київ: Вид-во Київського національного університету, 2020. 340 с.
35. Сергієнко Н. М. Відновлювальні джерела енергії: інновації та перспективи. Суми: Вид-во Сумського національного університету, 2021. 280 с.
36. Дроздов А. Г. Аналіз енергетичних систем і технологій. Полтава: Вид-во Полтавського національного університету, 2019. 310 с.
37. Єфремов Ю. С. Інноваційні технології у відновлюваній енергетиці. Херсон: Вид-во Херсонського національного університету, 2020. 295 с.
38. Іващенко Л. В. Технологічні аспекти накопичення енергії. Житомир: Вид-во Житомирського національного університету, 2021. 285 с.
39. Кіриченко М. І. Управління енергетичними ресурсами: сучасні підходи. Тернопіль: Вид-во Тернопільського національного університету, 2019. 320 с.
40. Логвиненко О. Д. Стратегія розвитку відновлюваних джерел енергії. Дніпро: Вид-во Дніпропетровського національного університету, 2020. 335 с
41. Малишев С. О. Економічні аспекти впровадження новітніх енергетичних технологій. Львів: Вид-во Львівського національного університету, 2021. 310 с.

42. Ніколаєнко П. В. Розвиток енергетичних систем в Україні. Запоріжжя: Вид-во Запорізького національного університету, 2019. 280 с.
43. Орлов А. П. Відновлювана енергетика та її перспективи. Харків: Вид-во Харківського національного університету, 2020. 295 с.
44. Петров Д. В. Сталий розвиток енергетичних систем. Одеса: Вид-во Одеського національного університету, 2021. 310 с.
45. Романюк В. Г. Енергетична економіка: теорія та практика. Вінниця: Вид-во Вінницького національного університету, 2019. 325 с.
46. Сидоренко К. М. Ефективність використання відновлюваних джерел енергії. Чернігів: Вид-во Чернігівського національного університету, 2020. 290 с.
47. Тарасенко Л. І. Управління енергетичними проектами: сучасні виклики. Луцьк: Вид-во Луцького національного університету, 2021. 315 с.
48. Ульянов О. А. Сучасні технології в енергетиці. Кропивницький: Вид-во Кропивницького національного університету, 2019. 300 с.
49. Федоренко Ю. В. Економічна ефективність нових енергетичних проєктів. Суми: Вид-во Сумського національного університету, 2020. 290 с.
50. Хоменко В. С. Технології енергозбереження. Тернопіль: Вид-во Тернопільського національного університету, 2021. 310 с.
51. Чорнобай П. М. Відновлювальні джерела енергії та їх впровадження. Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського національного університету, 2019. 285 с.
52. Шевченко А. П. Економічні аспекти розвитку енергетичних систем. Мукачево: Вид-во Мукачівського національного університету, 2020. 300 с.
53. Яковенко І. О. Енергоефективність у сучасних умовах. Краматорськ: Вид-во Краматорського національного університету, 2021. 320 с.
54. Антоненко С. В. Стратегії розвитку енергетичних підприємств. Миколаїв: Вид-во Миколаївського національного університету, 2019. 310 с.
55. Борисенко Ю. М. Впровадження відновлюваних джерел енергії: проблеми та перспективи. Хмельницький: Вид-во Хмельницького національного університету, 2020. 295 с.

56. Голуб О. Г. Маркетингові стратегії у сфері енергетики. Чернівці: Вид-во Чернівецького національного університету, 2021. 310 с. // Маркетингові стратегії у сфері енергетики
57. Дорошенко В. П. Технологічні інновації в енергетиці. Київ: Вид-во Київського національного університету, 2019. 300 с.
58. Євтушенко О. І. Управління відновлюваними джерелами енергії. Харків: Вид-во Харківського національного університету, 2020. 320 с.
59. Жук В. Г. Енергетична політика та її реалізація. Полтава: Вид-во Полтавського національного університету, 2021. 295 с.
60. Зайченко Н. М. Впровадження нових енергетичних технологій в Україні. Рівне: Вид-во Рівненського національного університету, 2019. 285 с.
61. Іванов С. В. Енергозбереження та енергоефективність. Житомир: Вид-во Житомирського національного університету, 2020. 300 с.